

10.¹⁹⁹³ 105. ÅRG.

Løssalg kr. 20

OLAV

Karin-Helene R. Hognestad, s. 3

Den katolske kirkes overvintring i Norge 1537-1843

Søkelys på, s. 12

Barn i Øst- og Sentral-Europa

Biskop John W. Gran, s. 15

Hellig-Olavskapellet i Roma

Om pedofile prester, s. 18

Ikke lenger kirkelig taushet

Den nye "verdenskatekismen", s. 20

En unødvendig bok?

Blikk på tiden, s. 24

Litt om partnerskapsloven

ST. OLAV

Demokrati og kjærlighet

Demokrati er en tidkrevende styreform - også når datatabber ikke forlenger prosessen unødige, som under høstens Oslo-valg. Totalitære og autoritære systemer er i et visst perspektiv lang mer effektive. En snar underskrift eller en rask kule, en befaling til hæren, litt konfiskering og terrorspredning, og målet er innen rekkevidde! Uten tidkrevende demokratiske dikkedarer som modning og veiing av saker gjennom motargumenter og fri meningsbrytning.

Og demokratiet er krevende, ikke minst for den som ønsker å vinne et valg. Man skal overbevise om at man har rett, vise at den som stemmer på meg, på mitt parti, kommer i godt selskap. For se hvem som er på parti med meg! Under årets valgkamp ble Jesus, nok en gang, gjort til både liberalist og sosialist. Var det nytt av året at også den samfunnsrefsende profeten Amos hadde sin sosialistiske partibok i orden, lenge før Frelserens fødsel?

Nytt var i hvert fall at den tradisjonelle kristenfløyen i norsk politikk stilte med et helt lite knippe nye partier og koalisjoner.

Kristendom og politikk er ingen enkel sak. Og at kristenavnet i seg selv heller ikke i politikken er noen automatisk garanti mot maktsyke, fusk og etikettsvindler, er vi blitt grundig minnet om gjennom de politiske skandalene som har gjennomrystet Italia, og ganske særlig det lengeregjerende kristelig demokratiske partiet, det siste året. Det er langt lettere å si "Gott mit uns" enn virkelig å være på parti med Vårherre. For hva vil egentlig det si?

De sør-afrikanske biskopene har nylig tenkt gjennom den saken, for der til lands er man nå, endelig, i gang med å bygge et politisk demokrati. Og hva er kirkens rolle i den forbindelse? I hyrdebrevet "Mot en demokratisk fremtid" fra april i år - en vidunderlig enkel og likefrem liten trykksak - forklarer biskopene til "de mange som finner det selsomt at biskoper befatter seg med politiske spørsmål", at "vi gjør det fordi det evangelium Jesus forkynte, handlet om kjærlighet og enhet, rettferdighet og fred", de samme tingene som bør være "politikkens mål og motivasjon". Og som det er "vår plikt å fremholde overfor politkerne", skriver biskopene.

Men partipolitikk er ikke deres sak, og kirken må ikke la seg bruke til partipolitiske formål. Men det er "vår rett og plikt" å si fra når makt misbrukes og mennesker lider, skriver biskopene. Som ber legfolket bære de evangeliske verdiene ut i de politiske partiene. Og oppfordrer til kritisk syn på valgløfter: "Et parti som lover at nå skal alle omgående få hus, burde man egentlig slutte opp om, men siden slikt ikke kan utrettes 'omgående', har vi all grunn til å forkaste partiet fordi det lyver for sine velgere."

Følgende råd fra en afrikansk biskop om hvem man så bør gi sin stemme til ved et fritt valg, kommer riktignok for sent for valget her hjemme, men kan være nyttig ballast ved andre korsveier enn et Stortingsvalg: "Stem på den som først og fremst vil gjøre noe for dem som har det verre enn du selv!"

Den katolske kirkes overvintring i Norge 1537–1843 3

Under 150-årsjubileumsfeiringen i Trondheim ved olsoktider stod det lokale Katolsk Forum for en viktig serie på tre foredrag som på forskjellig vis kastet lys over den katolske kirke i vårt land etter reformasjonen. Mange har ønsket å se disse foredragene på trykk. Her følger det første, *Karin-Helene R. Hognestads bidrag*, i en noe forkortet utgave – de øvrige to, begge av *Bernt Eidsvig*, kommer i nr. 11 og 12.

På hvilket tidspunkt ordet «overvintring» kom inn i overskriften, vet jeg ikke, og personlig er jeg litt varsom med å snakke om en overvintring av den katolske kirke i Norge. Strengt tatt måtte vi da hatt en undergrunnskirke gjennom hele denne perioden, slik vi kan finne det i flere land der en offisiell kristen kirke ikke har vært tillatt.

I Norge hadde vi i vel 300 år ingen katolsk kirke. Etter at perioden med hemmelige katolske messer ved norske eller utenlandske prester var over – en hundreårsperiode etter reformasjonen – var de messene vi vet om, stort sett lovlige etter datidens fremmedlovgivning. Det er med andre ord en reorganisering av kirken som skjer i 1843, og som danner grunnlaget for vår jubileumsfeiring i år.

Skal vi benytte ordet overvintring, må det være i forbindelse med katolsk folketro, tradisjoner og lengsler hos enkeltpersoner. Dette siste er det ikke lett å vite noe om, men jeg vil bruke litt tid på folketro og tradisjoner, fordi de sier noe om hvor dypt forankret katolsk

tro var i det norske folk. Jeg deler derfor mitt emne i to hoveddeler: Først det rent historiske som er knyttet til den katolske kirke i Norge i den aktuelle perioden – dernest folketradisjonen.

Bakgrunnen for reformasjonen

Som kjent var Danmark og Norge på denne tiden ett rike, og Norge ble politisk styrt fra København. Reformasjonen, som grodde langsomt frem og til sist ble innført av Christian III i 1536–37, var vel forberedt i Danmark. I Norge derimot var det bare lokale og svake lutherske tendenser, og her ble reformasjonen snarere oppfattet som et overgrep.

Martin Schwarz Lausten har i sin bok om reformasjonen i Danmark diskutert når man kan stadfeste at den ble innført. Han nevner først oktober 1536 da biskopene mistet sin politiske innflydelse, men legger selve kirkeskiftet til september 1537 med Kirkeordinansen og reformasjonshøytydeligheten og fortsetter: «Men hvis man til sist vil hævde, at den lutherske reformation først for alvor blev indført, da hele folkets sindelag havde bevæget sig bort fra katolsk overbevisning til luthersk tankegang, ja så er det klart, at tidspunktet skal flyttes langt op imod vor tid.»

Da kongen undertegnet Kirkeordinansen i 1537, var både de danske og de norske biskopene avsatt og hele

Norge underlagt Christian III, også kirkelig sett. Klostre og kirker ble ribbet for kostbarheter, blant annet ble Olav den helliges ytre skrin sendt til omsmelting i København.

Reformasjonen i Norge

Hvordan var reformasjonen forberedt i Norge? Reformasjonen spredte seg ganske fort, og allerede i 1520-årene finner vi luthersk tankegods i Bergen. Det var stort sett i byene luthersk teologi hadde fått feste. Det fortelles at hos fru Inger til Austråt og hennes svigersønn Vincens Lunge sang tjeneme bordvers før og etter maten – et sikkert tegn på 'lutheri'.

Den 1. april 1537 rømte erkebiskop Olav Engelbrektsson landet, og reformasjonen var et faktum også i Norge. Av landets fire biskoper ble to arrestert, og to gikk over til den lutherske kirke og ble de første superintendenter i henholdsvis Bergen og Oslo med Hamar.

Folkets tro i landet i tiden før reformasjonen

Da Christian III gjorde Norge til en del av det danske rike, uttalte han at fordi Norge var så forringet både i makt og formue, skulle det legges under den danske krone til evig tid. Slike beskrivelser er også gitt av den åndelige situasjonen i landet. Om *den* har det falt ord som at den romerske kirken i Norge var sunket dypt, eller at det norske folk ved reformasjonen var i moralsk forfall og tilbakegang, noe som hadde vært tilfelle helt siden Svartedauen.

Kirkehistorikeren Oluf Kolsrud var mer nyansert, han fant tegn på både stillstand og vekst. Han refererer til de mange historiene fra klostrene som neppe gikk i klostrenes favør, men også om Den underlige og fromme Broder Staffen, Stephanus de Trugga, på Tautra. Som et eksempel på hvor dypt kristendommen hadde trengt ned i folkedy-

Fredsavtalen i Midt-Østen - et under!
"Et under," kaller pave Johannes Paul II den historiske avtalen mellom PLO og Israel. Og Vatikanets pressetalsmann, Joaquin Navarro-Valls, sier Vatikanet håper avtalen vil føre til "et hjemland for palestinerne og sikkerhet for Israel". I Roma sirkulerer rykter om et forestående pavebesøk i Israel. Ifølge den egyptiske avisen "Rosse

El Yussef" skal det i over et år være ført hemmelige forhandlinger mellom Israel og Vatikanet slik at et pavebesøk i Jerusalem evt. skulle være mulig før jul i år.

En talsmann for "Council for Christians and Jews" sier i et intervju med "Catholic Herald" at rådet er meget glad for avtalen. Og en talsmann for fransiskanerne i Jerusalem, som har oppsyn med byens hel-

lige steder, sier at fredsavtalen forhåpentligvis vil bidra til å demme opp for de kristnes "exodus" fra det hellige land, og at kristne nå kan håpe på mulighet til mer aktiv deltagelse i det israelske samfunn. Siden 1948 har ca. 80% av landets kristne forlatt Israel; den lille kristne kontingent i landet består stort sett av arabere.

CATHOLIC HERALD

4

pet, siterer Kolsrud Pietro Quirini som med sitt skip og mannskap forliste og drev i land på Sandøy ytterst i Lofoten i 1432. Etter å ha bodd på Sandøy i fire uker sier Quirini om befolkningen: «De vare meget gudfrygtige Folk, forsømte aldrig Guds-Tienesten eller nogen Fastedag, murrede og klagede aldrig over hinanden, brugte ingen Eeder, og hørte man dem aldrig nævne Dievelen...» Men heller ikke Kolsrud mente at dette var dekkende for hele det norske folk på den tiden, han har også eksempler som tydet på at kristendommen flere steder ennå var et overflatefenomen.

Det viktige er at det var en levende kristentro både hos folk og prester. Eksempler på det er de liturgiske og kirkemusikalske reformer i Erik Valkendorfs tid, og at kirker og klostre ble gjenoppbygget og utsmykket etter Svartedauen.

Det er derfor forståelig at den lutherske presten og reformatoren Peder Claussøn Friis på slutten av 1500-tallet kunne skrive at kirkereformen i Norge fra 1537 de første årene nærmest hadde karakteren av et statskupp. Flere steder i Norge ble de nye prestene fordrevet eller slått i hjel, og mange ba om at den «gamle tro» og lærdom må komme igjen, sier Friis.

Selv om vi har mange vidnesbyrd om folkets motstand mot den nye læren og de nye prestene, var det, så vidt vi vet, ikke noen direkte forsøk på å trosse den nye kirkeordning i den første tid. Motstanden fikk mer karakter av at prester bevarte elementer fra den katolske messen. Christian III påbød at i Norge skulle prestene stort sett holde på de gamle skikkene, og nye prester skulle ikke settes inn.

Den danske kirkeordinansen i sin danske sprogdrakt som kom i 1539, og også var bestemmende for Norge, sier om presten at han i sin preken ikke skal snakke ille om papistene med mindre deres onde eksempel påbyr det.

Stort sett ble de fleste prestene bare utskiftet ved naturlig avgang. Fra Stavanger stift forteller Friis at da stiftet endelig fikk luthersk superintendent i 1541, bergenseren Jon Guttormssøn, fikk denne udugelige mannen til uventet mye. Blant annet fikk han satt inn rettroende prester etterhvert som de gamle døde, selv i fjellbygdene hvor man holdt fast ved den katolske tro og slo de nye prestene ihjel.

I 1553 oppsto det en katolsk bevegelse blant bøndene i Eidfjord, som etter hvert bredte seg til Ullensvang og Kinsarvik. Bøndene sa at de bare ville betale den nye tiendeavgiften til kirken hvis det ble holdt gudstjenester «på gammelt vis».

I Bergen fikk man en strid om helgenbildene og bruken av dem i 1568–79. Biskopen reagerte på at menigheten, og især kvinnene, «tilba» helgenbildene på alteret på katolsk vis. På et kirkemøte 22. juni 1569 fikk han bestemt at bildene av voks i kirkene skulle fjernes, og at alle helgenbilder, med unntagelse av dem på høyalteret, skulle bort. Det førte til sterk strid mellom biskop og byråd, og det endte med at man anbefalte at bildene ble fjernet så lempelig som mulig, og over tid.

Det var denne seiglivede, ofte skjulte, katolisismen som sammen med en voksende ortodoksi fikk en intoleranse til å vokse.

Katolsk misjon i Norge frem til ca 1610

I perioden 1537–1843 vet vi ikke om at det har vært noen organisert katolsk undergrunnskirke i Norge. Vi kjenner bare spredte forsøk på katolsk virksomhet, og at det fra tid til annen ble holdt katolske messer i landet på lovlig vis, i ly av fremmedlovene.

Hvis vi overhodet skal antyde en snev av undergrunnskirke, må det være de forsøk på motreformasjon som også nådde Norge. Det er naturlig å begynne

med det mest kjente fremstøtet: Det som er knyttet til den på mange måter kjente jesuitt Laurentius Nicolai Norvegus eller Lauritz Nielsson aff Norrige som han kallte seg i sine danske skrifter.

Mest kjent er han under tilnavnet Klosterlasse, navnet han fikk i løpet av de mange årene han virket i Sverige for å gjeninnføre den katolske kirke der.

Laurentius Nicolai Norvegus

Laurentius blir av historikeren Yngvar Nielsen betegnet som en av de merkelige personligheter som i det 16de århundre kommer fra Norge. Han er den første konvertitt vi kjenner etter reformasjonen og også den første jesuitt fra Norge. Om Laurentius Norvegus er det skrevet en rekke bøker og artikler.

Til tross for hans store ønske å kunne virke som katolsk misjonær i Norge, fikk han bare indirekte innflydelse på de motreformatoriske fremstøt i landet. Stort sett var det andre land som fikk glede av hans krefter og tid.

Laurentius Nicolai ble født i Tønsberg i 1538. 20 år gammel reiste han til København for å studere, senere til det katolske universitetet i Leuven i Belgia for videre studier i teologi og filosofi.

Her står han i matrikkelen for første gang fra februar 1559 under navnet Laurentius Nicolai Noricus, blant de fattige som studerte med et eller annet stipendium. Og fra den stiftelsen i Leuven hvor han fikk sitt stipendium, står det at han var «en flyktning fra sitt kjetterske fedreland».

2. februar 1564 trådte han inn i Jesu Selskap, og han har antagelig blitt opp tatt i den katolske kirke en tid før, også i Leuven. Jesu Selskap var da 24 år gammelt og hadde hatt en rask ekspansjon på kontinentet. 3. mai samme år avla han sine klosterløfter, men beholdt kontakten med sine medstudenter og fikk pga. sin misjonsiver tilnavnet «sje-

Fremgang i dialogen mellom Vatikanet og Israel

Et møte mellom pave Johannes Paul II og Yisrael Lau, Romas overrabbiner, har økt ryktene om et forestående pavebesøk i Israel. Vatikanske og israelske forhandlere har etter 14 måneder nådd frem til en avtale som kan føre til opprettelse av diplomatiske forbindelser mellom de to stater. Fredsavtalen mellom PLO og Israel bidro vesentlig til den nye avtalen, som bl.a. vil omfatte spørsmål av felles inter-

esse som den juridiske status for den katolske kirke i Israel og statens territorier, religiøs turisme og kampen mot antisemittismen. Jødiske organisasjoner har hilst den nye avtalen velkommen.

Vatikanet har lenge anerkjent staten Israels rett til sikre grenser, men har samtidig støttet palestineres rett til et hjemland og ikke villet opprette fulle diplomatiske forbindelser før Palestina-spørsmålet var løst.

CATHOLIC HERALD

lefiskeren». Han førte to danske medstudenter inn i den katolske kirke og fikk også flere til å tre inn i ordenen. Han fortsatte sine studier og ble presteviet i 1565.

Få år etter sin konversjon fikk Laurentius besøk av sin gamle far, som fikk tårer i øynene av sorg da han skjønte at sønnen var blitt katolikk og ordensbror. Men innen kort tid hadde sønnen ført sin far tilbake til den katolske tro som jo også var hans barnetro, heter det.

Laurentius ønsket å reise til Norge som misjonær. I Skandinavia var det imidlertid bare i Sverige han virket. Han foretok et besøk i København, dit han kom i 1606 via Malmø og Helsingør. Der søkte han om pass til Norge. Besøket ble meget kort. Han måtte forlate landet med én dags frist og ble advart mot å vende tilbake.

Den katolske kirke på Kontinentet var selvfølgelig klar over fremveksten av en luthersk kirke i Skandinavia. Den gjorde også flere fremstøt for å få sendt en representant til Danmark ved reformasjonens begynnelse. Men Grevefeiden og de turbulente forholdene rundt den gjorde at det ikke lyktes noen å komme over grensen fra Tyskland.

Det var derfor gjennom danske og noen få norske studenter ved de katolske universitetene på kontinentet at forbindelsen mellom Roma og Skandinavia ble vedlikeholdt, og det var gjennom dem at katolsk fremgang i Skandinavia skjedde.

De som for alvor satset på en motreformasjon i de tapte landområdene, var jesuittene. I 1565 opprettet de et kollegium i Braunsberg ved Østersjøen hvor mange fra Skandinavia etterhvert fikk sin videre skolegang. Skolen spesialiserte seg etterhvert på å utdanne misjonærer til Norden og da især til Sverige, idet den svenske katolske dronning Katharina hadde gitt store pengegaver til skolen. Og den største

katolske innflydelse Laurentius fikk i Norge, var nettopp at han påvirket norske studenter som gikk på jesuittiske skoler på kontinentet, især i Braunsberg.

Så mange unge menn reiste til jesuittiske skoler at kong Christian IV bestemte at de som fortsatte med dette, ikke ville få embede i Riket når de kom hjem og dessuten ville miste alt sitt gods. Dette resulterte i at flere av de unge menn reiste tilbake til sitt hjemland.

På Herredagen i Bergen i 1604 fremkom klager fra biskopene på at borgere i byene hadde som vane å sende sine barn utenlands for å la dem få opplæring hos jesuittene. Oskar Garstein har funnet frem navn på 35 nordmenn som frem til 1622 studerte på jesuittiske skoler og seminarer.

Det siste spor vi har av Laurentius, er i 1621 i Riga hvor han under 30-års krigen ble jaget ut av Gustav Adolph. Han døde i Vilnius 5. mai 1622. Laurentius skrev flere bøker hvorav den mest kjente er «Confessio Christiana» som kom ut i Krakow i 1604 på latin og i Braunsberg i 1605 på dansk.

Samme år som Laurentius døde, ble det nye Propagandainstituttet opprettet i Rom, blant annet nettopp med misjon i Skandinavia for øye.

Romerkirkens virksomhet i Norden frem til 1622 er uløselig knyttet til Laurentius' virke. Ingen har før eller siden gjennom så lang tid gjort så iherdige og vedvarende forsøk på å føre de nordiske land tilbake til katolisismen. Hans innsats fikk størst virkning for de enkelte som konverterte, ikke for større grupper. Konvertitter på den tiden hadde valget mellom ytre eller indre eksil, og det var viktig å ha en som kunne oppmuntre og styrke dem i slike vanskelige valg.

I hemmelighet levde det katolikker på begynnelsen av 1600-tallet i Danmark-Norge, og iallefall i Norge som

var mer isolert, kunne de fungere som prester, leger og jurister. Flere valgte også å bosette seg på kontinentet, enten som prester eller i andre embeder. Bare få ble jesuitter.

Spredd katolsk virksomhet ved norske prester

Men Laurentius var ikke den eneste under jesuittisk innflydelse som spilte en rolle i Norge. I Tønsberg, hvor Laurentius var født og oppvokst, var det flere som var grepet av den katolske lære. Deriblant prost Rasmus Hiort, som hadde flere sønner. Fire av disse sønnene gikk på jesuittiske skoler og ble katolikker.

Den eldste, Christoffer, hadde studert hos jesuittene og vært under innflydelse av Laurentius. I 1597 ble han utnevnt til rektor ved Oslo skole, hvor han underviste etter jesuittenes metode. Han skal ha sendt flere studenter til Braunsberg, deriblant sine brødre Jacob og Morten. Morten ble senere kar-teusermunk, og en annen bror, Anders, omtales som barfødtmunk i Danzig.

Jacob var luthersk prest i Christiania. Gjennom Christoffer ble han overbevist katolikk. Han reiste til Braunsberg og ble presteviet i 1602. Da han kom hjem, ble han prest i Onsøy og prost i Borgesyssel. Laurentius Nicolai har i et brev til en felles venn skrevet at Jacob hjemme i det skjulte gjør det vi gjør, dvs. holder messe.

Herredagen i Gjerpen i 1613

I 1612 ber kong Christian IV stattholder Jakob Kruse og biskopen i Christiania, Niels Claussøn Senning, om å undersøke om presten Jacob Hiort, hans brødre og noen andre prester i stiftet var hemmelige katolikker. Gjernen med husundersøkelser, om nødvendig.

Politikk og kirke i Polen

Inntil nylig så polakkene den katolske kirke som forkjemper for demokratiet, men under denne valgkampen ble kirken kritisert for å være for politisk, noterte *Catholic Herald* etter valgene i september der de tidligere kommunistene var klare vinnere. Kirkens understreking av verdspørsmålet, religionsundervisning i skolene og kringkastingsloven som lovfester kristen-

dommens rett til plass i mediene. "Man kan diskutere om kirkens behandling av disse sakene var politisk klok, men ikke nekte at den her handlet ut fra globale interesser," sier teologen Joseph Tischner.

Ifølge redaktøren for det katolske tidsskriftet *Znak* støtter flertallet av befolkningen den nye, restriktive abortloven, men han mener biskopene forsøkte å presse frem en for restriktiv lov. Loven om religionsundervisning i skolen har ført til en

bølge av anti-klerikalisme blant de unge, "som ser en ny form for propaganda - jeg kjenner igjen min egen reaksjon på undervisningen i sosialisme," sier redaktøren. Joseph Tischner mener kirken er "fanget av de meget virkningsfulle taktikker den utviklet under kommunismen, og anvender dem på 'dagens fiende, den liberale ideologi'. Kirken må nå lære å leve med den frihet den var talsmann for."

6

Stattholderen og biskopen foretok de undersøkelser som var dem pålagt meget omhyggelig, og på grunnlag av deres undersøkelser ga kongen ordre om å forby Christoffer Hiort prekestolen og all befatning med prestedetjenesten. Videre ble han og fem andre innstevnet til Herredagen i Gjerpen 2. august 1613. Blant de innstevnede var brødrene Jacob og Evert. To studenter måtte også møte frem.

Det ble gitt beskjed om at hvis man fant andre med papistiske sympatier, skulle disse også stevnes, ryktene sa at det fantes slike prester både i Bergen og Stavanger stift. Disse rakk imidlertid å rømme landet i tide.

Selve Herredagen ble ikke avholdt før 13.-21. august, og dommene i denne saken falt 18. og 19.

Alle prestene ble dømt til å miste kappe og kall. Videre fra sine formuer, samt odell og arv. Så ble de forvist innen «trende solemerker» (21 dager) fra landet med beskjed om at de ville miste sine hoder hvis de noensinde viste seg i landet, åpent eller hemmelig. De som ikke var presteviet, ble fradømt odell og arv og måtte også forlate landet.

Biskopen, Jens Nielssøn Svenning, fikk etter denne historien med brødrene Hiort tilnavnet «den onde biskop».

Jesuitkollegiet i Braunsberg fikk ikke lang levetid.

Under 30-årskrigen kom Gustav Adolph til byen og erobret den. Nesten alle jesuittene rømte fra stedet. Bare to ble igjen, og de ble tatt til fange. Biblioteket ble røvet og bragt til Stockholm.

Selv om det var strenge straffer for å være katolikk, eller kalvinist for den saks skyld, i dobbeltmonarkiet, var det flere katolikker i Norge som levde skjult med sin tro, uten mulighet til å praktisere sin tro, især ikke etter at de få katolske prestene som fantes, var blitt fordrevet fra landet. Var det kjent at de hadde katolske sympatier, hadde

Rasmus Hjort, prost i Tønsberg 1562-1604, gift med Giske Berg, datter til Oslo-biskopen Frans Berg. Fire av deres sønner, Christoffer, Jakob, Anders og Morten, ble katolikker. (Fra Johs.J. Duins bok "Streiftog i norsk kirkehistorie, 1450-1880", St.Olav Forlag 1984.)

de heller ingen mulighet for å gjøre karriere.

Efter dommen i Gjerpen er det få spor av norsk katolisisme. I 1618 ble to prester ved Tønsberg, Jørgen og Nils, forhørt og tilsto at de hadde fått jesuitisk undervisning i mange år, henholdsvis i Braunsberg og Olmütz. Den ene hadde også vært huslærer hos adelsmannen Gunde Lange. De nektet at de var katolikker, men de hadde ikke vært til alters slik loven krevde det, efter hjemkomsten til Norge.

Den siste prest som ble tiltalt for hemmelig katolisisme i Norge, var Laurids Halvorsen Sthen, sogneprest i Sem, indirekte i slekt med de før omtalte brødrene Hiort.

Mange kunne vitne at Sthen en rekke ganger hadde uttalt seg nedsettende om den lutherske lære og meget rosende om den katolske. Videre ble han beskyldt for å ha katolske bøker i sitt eie, og at han pleiet omgang med Evert

Hiort, som ble sittende som sogneprest i Stange efter Gjerpendommen. Det synes ikke å ha falt noen dom i saken, for Laurids ble i sitt embede til efter 1640.

Romas engasjement

Da Propagandainsittuttet ble opprettet i 1622 (*Congregatio de propaganda fide*) fikk interessen for misjon i Norden en ny oppsving. Tredveårskrigen hadde begynt i 1618, og de konfesjonelle frontene i Europa ble skarpere. Roma, som fikk kritikk fra skandinaviske katolikker for at de var mer interessert i misjon i fjernere himmelstrøk enn i å gjenerobre Europa, forsøkte igjen med

Christoffer Hjort, slik han fremstår i prestereken ved Hoff kirke på Toten. Bildet og underskriften ble tydeligvis først til etter hans død. (Fra Johs. J. Duins bok..)

Selverkjennelse under Praha-møtet

"Frihet og solidaritet" var emnet for Den europeiske biskpekonferansen 8. symposium i Praha i september der, for første gang, også en delegasjon prester, leg- og ordensfolk deltok. Symposiet viste tydelig at "den kirkelige eufori i kjølvannet av kommunismens fall er over, og at den katolske kirke i Europa langt fra puster ubesværet, selv om den nå puster med to lunger", noterer Rheinischer Merkur.

I et innledende foredrag påpekte professor Jolanta Babiuch fra Warszawa, ifølge The Tablet, at livet under kommunismen bidro til å forandre kirken. Det bragte den nærmere folket, lærte den om fattigdom, urettferdighet og menneskerettigheter og om respektfull dialog med andre - før den selv ble undertrykket av kommunistene, hadde kirken langt på vei stått på det på det veletablerte, konservatives side. I dag

forlater mange i øst kirken, ikke på grunn av manglende tro, men fordi de synes kirken er for opptatt av å bevare eller endog utvide sine privilegier.

Englands kardinal Basil Hume pekte i sin meget klartseende analyse bl.a. på at "det kommunistiske Europa misbrukte solidariteten og nektet folk frihet, mens Vesten misbruker friheten og nekter solidaritet".

nordisk misjon. I første omgang ble noen jesuitter og dominikanere sendt til Danmark, noe som fikk Christian IV til å utstede en forordning, «om munk og jesuitter som kommer hemmelig til landet».

Propagandainstituttet hadde utpekt fem byer som de ville sende prester til: Flensborg, Odense, København, Bergen og Visby. Dette ble aldri gjennomført. En dominikaner bega seg riktig nok på vei til Norge, men han ombestemte seg mens han ventet på skipsleilighet i Malmø.

Dominikanerne som kom til Danmark, hadde hørt at det var katolikker i Bergen som hvert år reiste til Holland for å gå til messe. Også i Trondhjem skulle det være katolikker. De hadde også hørt at bøndene på flere steder overholdt fasten og gjorde valfarter til hellige steder. Mange hadde primstav hvor alle katolske helgendager var avmerket. I 1637 reiste en norsk katolsk prest til Norge sammen med en belgisk dominikaner. Nordmannen het Johan Martin Rhugius, var nevø til Laurids Sthen og hadde studert i Leuven.

De slo seg først ned hos onkelen på Sem prestegård, men fant det for risikabelt å bo der på grunn av biskop Glostrups sak mot onkelen. Belgieren reiste frustrert hjem etter 6 uker. Ikke kunne han sproget, og det å virke i et land hvor både de kirkelige og verdslige myndigheter forbød hans virke under trussel om dødsstraff, ble for strevsomt for ham. Også Rhugius var selvsagt i fare. Biskop Glostrup hadde befalt ham å forlate landet hvis han ikke ville miste alle rettigheter. Han ble likevel en stund i Norge.

På reiser rundt i distriktet hadde han funnet 12 bekjennende katolikker og dessuten oppdaget at det fantes folk som ennå ikke hadde hørt om reformasjonen og trosskiftet! De endringer som hadde skjedd, trodde de var påbud fra

Roma. Rhugius forlot landet sommeren 1639, men i flere år gjorde han intense forsøk på å få reise tilbake til Norge. Propagandainstituttet sendte ham imidlertid aldri tilbake. Han døde som sogneprest i utkanten av Amsterdam i 1652. Brevene fra Rhugius er fremdeles i Propagandainstituttets arkiv.

Med dette ser det ut til at katolsk misjon fra kontinentet opphører, enten det er nordmenn eller utlendinger som er med i bildet.

Men her kan vi vel si at om en dør blir stengt, åpnes det ofte et vindu.

Katolsk virksomhet i ly av toleranse-ediktet.

Christian IV trengte fremmede matroser til sin flåte, og i 1646 utstede han et Toleranse-edikt som ga utenlandske matroser tillatelse til privat og offentlig å utøve den katolske religion på tre steder i Norge: I Gamlebyen ved Christiania, Nordnes ved Bergen og på Flekkerøya ved Kristiansand. Det presiseres uttrykkelig at det bare gjaldt utlendinger. Senere innrømmet kongen også en og annen by (f.eks. Fredrikstad i 1682) en innskrenket religionsfrihet slik at utlendinger av andre konfesjoner kunne bosette seg der. For å fremme en raske vekst av byen trengte de mer ekspertise enn landet selv hadde.

Frem til 1842 ble det holdt mer eller mindre regelmessige katolske messer i Norge i ly av Toleranse-ediktet.

Det er i sær i to litt lengre perioder at dette skjedde mer regelmessig, og vi skal derfor gå litt nærmere inn på disse to periodene.

I 1662 kom luxemburgeren og katolikken Johan Caspar de Cicignon som oberstløytnant til Bergenhus. Han bodde i Norge i mange år og innehadde flere embeder, men hans karriere som offiser, byplanlegger og guvernør skal vi la ligge her.

Cicignon kunne ikke tenke seg å være uten geistlig betjening, dessuten

Johan Caspar von Cicignon, Herr von Ober-Wampach. (Fra Johs.J.Duins bok.)

var han ansvarlig for mange leiesoldater, og flere av dem kom fra katolske områder i Europa. Vi regner med at Cicignon hadde fast prest i Norge fra ca. 1675, da han bosatte seg i Fredrikstad. Alle hans prester var jesuitter, og en av dem skrev til sine foresatte at «den gamle tro» fremdeles var aktet i Norge.

Biskop Rosing i Oslo så med bekymring på jesuittene i Fredrikstad og ville at stattholder Gyldenløve skulle forby dem å bli i landet. Landet måtte renses for papistisk surdeig, som han skrev. Stattholderen fant ikke å kunne etterkomme biskopens ønske, da det var for mange katolske soldater i landet grunnet krigen mot Sverige.

I Fredrikstad var prestens offisielle menighet garnisonen innenfor festningen. Den besto blant annet av franske og italienske soldater. Tallrike var de ikke. I sine rapporter oppga prestene antall skriftebarn, og det kunne være 30, 40 ja opptil 80. Dessuten skrev de at det bodde ca. 40 katolikker spredt rundt i landet. En av prestene skrev i sin årsberetning for 1686 at han av og til hadde

Om autoritet i kirken

Autoritet består først og fremst i å "la Gud komme til orde og gjøre hans frelse erfarbar", erklærte biskopen Josef Homeyer av Hildesheim nylig i et økumenisk forum. Den evangeliske biskopen på sin side understreket at ut fra menneskelig kompetanse og troverdighet har hver enkelt myndige kristen del i kirkens autoritet.

Kirkens ledere må, ifølge Homeyer, vokte seg for å forveksle sin personlige mening med Den Hellige Ånds åpenbaring. Og den enkeltes samvittighet har en særstilling i forhold til alle andre autoriteter. Men en "ekte samvittighetsdom" er noe annet enn ren subjektiv følelse, den utledes av spørsmålet om Guds vilje. På

denne bakgrunn har alle troende - ikke bare læreembedet - del i kirkens autoritet. Det 2. Vatikankonsil understreket og gjenopplivet tanken om "alle troendes kompetanse" som fellesskaps- og menighetsbyggere, sa Homeyer. Og minnet om at kirkens lære skal være en hjelp til tro, den er ikke troens årsak.

KNA

8

diskusjoner med noen lutherske prester, og at det var Kristi virkelige nærvær i alterets sakrament som var diskusjons-emnet.

Prestene var også lærere for Cicignons sønn og noen andre gutter, slektninger og venner. Disse fikk undervisning i latin, fransk, tysk, høvelige manerer og religion. Prestene forsøkte også å komme i kontakt med andre katolikker i landet. En sjanse bød seg da Cicignon ble kalt til Trondhjem i 1681 etter den store bybrannen. Det ser ut til at en av jesuittene ledsaget ham på turen. I Trondhjem bygget Cicignon Kristiansten festning, og søndagen før han skulle reise hjem igjen, ble det holdt en tysk preken på festningen, antagelig av jesuittpresten. En av prestene skal ha vært i Christiania og oppsøkt en gruppe katolikker som han holdt messe for i hemmelighet. I prestenes rapporter står det også om en mann som i 1686 kom fra Trondhjem til Fredrikstad for å gå til messe, og at det fra Bergen kom en dame med sin datter for å kunne motta sakramentene. En ung venn av Cicignons sønn konverterte og deltok regelmessig i messene.

Christian V's Norske Lov fra 1687 innskjerpet forbudet mot katolikker, og da det i 1690 kom et dekret som påbød at alle barn som ble født i blandede ekteskap, måtte døpes og oppdras luthersk, fant den sist ankomne presten det ganske håpløst å fortsette sin virksomhet i Fredrikstad. Han anbefalte at stasjonen ble nedlagt, og i 1691 forlot han landet. Cicignon måtte leve sine siste år uten prest. Han døde i 1696 og ble begravet i Glemmen kirke.

Det siste av katolsk virksomhet som skjedde i Norge var også i tilknytning til jesuitterordenen.

Astronomene hadde funnet ut at den 3. juni 1796 ville planeten Venus gå forbi solskiven, noe som ikke skjer så ofte. I den anledning ble astronomen

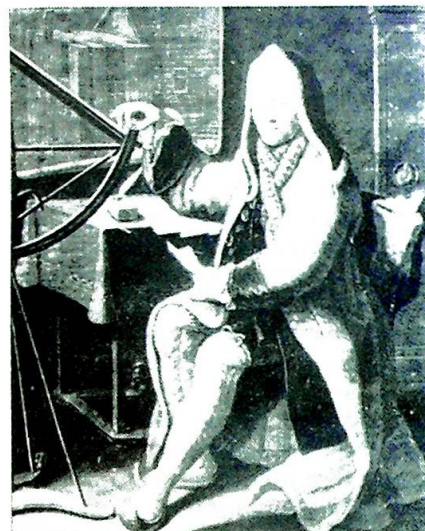
Maximilian Hell og hans assistent Johannes Sainovics, som begge var jesuitter, innbudt av kong Christian VII til å observere fenomenet i Vardø.

Vi kjenner astronomenes opphold i Norge og reisen svært godt fordi Sainovics skrev dagbok på hele turen, interessant og underholdende lesning.

Som jesuitter, måtte både Hell og Sainovics få kongens personlige tillatelse til å reise til Norge. De fikk også hans tillatelse til å utøve sin tro så lenge de var i hans rike. De hadde derfor med seg reisealter og leste messen daglig underveis. Med pave Clemens XIII's tillatelse reiste de i sivile klær, uten rosenkrans og med reisealteret bortgjemt, – om nødvendig, fikk de spise kjøtt i fastetiden.

I sin dagbok skrev Sainovics at Trondhjem var en pen, men ikke stor by ved sjøen. De ble invitert til middag hos Hornemann og gikk derfra til biskopens stedfortreder. Ludvig Daae antar at det må være stiftprost Jacob Thode. Videre skrev Sainovics at de den 31. juli fikk besøk av en soldat som ba dem lese messe for ham og hans katolske kamerater. De var omtrent 100 i tallet. Dette lover de å oppfylle straks nødvendige tillatelser var innhentet. Da det bodde en handelsmann fra Nürnberg like utenfor byen, som også var katolikk, ble reisealteret bragt dit, og Hell feiret så messe for de fremmøtte. Sainovics noterte at også de soldatene som var i Christiania, årlig fikk geistlig betjening av en jesuitt fra København.

Sainovics skrev sin dagbok på latin. Hos Ludvig Daae, som har oversatt til norsk en tysk oversettelse av dagboken, kan vi lese følgende. «Den 4. beså vi Domkirken og leste messe i samme. Den er en levning av et tidligere meget stort tempel, som hadde form av et kors. Man ser ennå ruinene av det tilstøtende kloster.» Dette er jo en ganske oppsiktsvekkende uttalelse. For å

Pater Hell i "lappisk drakt", på veggens bilde av observatoriet. Stikk fra 1772 ved V.v. Katz. (Fra bladet "Broen".)

undersøke dette nærmere skaffet Johannes Duin seg originalmanuskriptet til Sainovics og fant ingen slik messe omtalt 4. august. Men i en ungarsk bok fra 1920–27, som bl.a. inneholder brev Hell skrev på Vardøhus, skriver Hell at de begynte å feire daglige messer «Im Königs hof» fra 4. august, hvor generalen hadde stilt et rom til disposisjon for dem. Sainovics kaller dette for vårt garnisonskapell (capella nostra militari) og sier at det var 135 soldater og en del andre katolikker som mottok sakramentet. Duin mener, vel med rette, at «Königs hof» utvilsomt er Erkebispegården. Men noen katedral med klosterruiner fant han ikke i originalmanuskriptet. Helge Kragemo, som også har arbeidet med dagboken til Sainovics, har i sine etterlatte papirer bemerket at den tyske oversettelse var unøyaktig og hadde flere feil.

Alt tyder altså på at den messen som ble holdt i Nidaros domkirke 29. juli

Katolsk embedssyn hindrer enheten

I et intervju med Katholische Nachrichten-Agentur sier Maria Jepsen, evangelisk-luthersk biskop i Hamburg, at det ikke vil bli noen kristen enhet så lenge alt i den katolske kirke "bestemmes ut fra embedet". Den form for enhet man må strebe etter, er "forsonet mangfold", mener biskop Jepsen, som regner seg som "entydig økumenisk". Men hun kan ikke tenke seg å arbeide innen en kirke ledet av paven, ikke på

grunn av paven, men på grunn av "hele den hierarkiske struktur i den katolske kirke".

Økumenikken er ikke gått i stå, bevegelsen er bare blitt "meget langsom", mener Jepsen. Som ser kirkelig samarbeid om misjon og diakoni som de mest presserende oppgaver. Å demme opp for sektene er også viktig, "ellers oversvømmes vi snart".

Nærmere hverandre enn folk tror

- Lutheranere og katolikker er nærmere hverandre enn folk tror. Men fortsatt har mange lutheranere angst for katolisismen. Vi vil helst ha vår 'hjemmestrikkede' form for kristendom, sa Ola Tjørhom, førsteamanuensis ved Misjonshøgskolen i Stavanger, i et intervju nylig med Stavanger Aftenblad.

1993, er den første kjente katolske messe som er feiret der etter reformasjonen.

Dagboknotatene omfatter også tiden på Vardøhus. Her feiret de messe daglig, men bare privat. Ellers deltok de i stedets kirkeliv. På hjemveien ble de igjen tatt godt i mot av soldater og offiserer i Trondhjem. Men messe for dem kunne de ikke holde før neste dag, da alterbrødet var ødelagt underveis. Byens apoteker hjalp dem med nytt nadverdrød. Det står ikke hvordan. Fra sommern 1768 til sommeren 1769 ble det altså daglig lest katolsk messe i Norge.

Det kan være av interesse å nevne at Hell ble innvalgt i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem allerede ved sin avreise fra Wien til Norge. På hjemveien, 4 september 1769, var Hell tilstede på Selskabets møte, så vidt man vet første gang et av de utenlandske medlemmene var til stede på et møte. Sainovics hadde også annet faglig utbytte av oppholdet i Norge. Han skrev en sammenlignende sprogstudie mellom ungarsk og samisk.

Norske konvertitter

Som sagt hindret lovgivningen at norske katolikker fikk slå seg ned og praktisere sin tro her i landet. Allikevel har vi hørt at det fantes katolikker spredt rundt i landet som levde i indre eksil. Var konvertittene barn av kjente familier, valgte de ofte å leve resten av sin tid i utlandet. Det skjedde også med de fleste av dem som studerte i Braunsberg eller andre steder, især hvis de ble prester. Her skal to av disse nevnes fordi de har tilknytning til Trondhjem.

Johan Daniel Ramus var født i Trondhjem i 1685 som sønn av Melchior Ramus. Melchior var foruten å være teolog en meget dyktig kartograf. Han har tegnet kart over det meste av Norge og var banebrytende på dette området.

Johan Daniel var videre nevø av sognepresten på Norderhov, Jonas Ramus, mannen til den mer berømte Anna Colbjørnsdatter.

Det var under studiene i København at Johan Daniel 1707 ble opptatt i den katolske kirken. Han fortsatte sine studier i Trier, trådte inn i Jesu Selskap i 1709, og ble ordinert i Rom i 1717. Han endte som professor i Köln hvor han også katalogiserte boksamlingen i Universitetsbiblioteket. I 1752 ble han provinsialrådgiver for sitt ordenssamfunn og døde i Köln i 1761. Jonas Ramus har i sin kjente historiebok uttalt seg meget nedsettende om jesuitter.

Jørgen Henrik Krog var også fra Trondhjem, født i 1689, samme år som faren, Peder Krog, ble viet til biskop i Trondhjem. Han ble tidlig sendt til utlandet for å studere. Da man i 1715 ventet ham tilbake til byen, fikk familien brev om at han hadde konvertert og aktet å forbli i Italia eller et annet katolsk land. Han ble pavelig bibliotekar i Vatikanet, og døde i 1731.

Det som jeg nu har omtalt, finnes i historiske kilder gjennom flere hundre år og lar seg lett verifisere.

Vi kunne derfor ha sluttet her. Opplysningstiden kom med mere kunnskaper og toleranse, samtidig som den markerte en større avstand og uavhengighet til historien. Med egen regjering i Oslo etter 1814 fikk også Oslo utenlandske konsulater. Med disse fulgte det av og til katolsk personale.

Langsomt gikk utviklingen i retning av større forståelse for andre konfesjoner enn den lutherske. Grunnloven av 1814, § 2, åpner for full religionsfrihet med unntagelse for jesuitter og senere også for jøder. Katolikker kunne fritt bo i landet. Men Konventikkelplakaten fra 1741 påbød at prester skulle føre kontroll med all kirkelig virksomhet. Denne ble ikke opphevet før i 1842.

Jeg vil ikke unnlate å nevne her at en

stor del av æren for at konventikkelplakaten ble opphevet, og at andre enn ordinerte norske prester kunne forkynne, ikke minst skyldtes en bondesønn fra Råde i Østfold.

I 1845 kom dissenterloven som tillater alle kristne utenfor statskirken fritt å danne menigheter under ledelse av egne prester eller forstandere. (§ 1). Og da har vi passert det årstallet som danner grensen for dette foredraget.

Folketradisjonen

Som nevnt har bl.a. Peder Claussøn Friis og flere av de katolske prestene som virket hemmelig i landet, sagt at det ennå var mange som hang ved «den gamle tro» .... De nevner som eksempler at hellige steder ble besøkt, og at Primstaven med alle helgendagene stadig var i bruk. Det er min påstand at det nettopp er i folketroen vi kan snakke om en katolsk overvintring i Norge, men begrepet «katolsk» nu med en mer diffus betydning. Hittil er det brukt som en konkret, definerbar størrelse, nemlig den katolske kirke, herefter er det mer udefinerbart. Jeg velger likevel å bruke ordet katolsk som et begrep på det som folk forbinder med den katolske kirken, selv om mange vil si at det er felleskristne fenomener like meget som spesielt katolske.

Mange vil kanskje også riste på hodet og si at folketradisjon ikke har noe i en rent historisk fremstilling å gjøre. Men like viktig som historiske fakta, kan det som bevarte elementer fra den «gamle tro» i det norske folks bevissthet, være.

Det er naturlig å begynne med Olavstradisjonen. «Alle nordmenn med historisk sans og med historiske interesser må innom helgenkongen for å finne hovuddrag i norsk historie», har folke-minnegranskeren Olav Bø sagt. Og den bergenske reformator Absalon Pederssøn Beyer skrev i 1567 at han trodde

Russisk religionslov rammer alle ikke-ortodokse

Russlands parlament avsluttet sommerseksjonen med å revidere den meget omstridte lovparagrafen om religionsfrihet - et tidligere forslag ble erklært grunnlovstridig av president Jeltsin. Også den nye utforming er diskriminerende overfor minoritetsreligioner og randgrupperinger, den behandler alle andre religionsfelleskap enn den ortodokse kirke som "utlending-

er" underlagt spesielle, restriktive regler. Man merker innflytelsen fra den patriotiske høyrefløyen i de nye bestemmelsene.

Noe av hensikten med loven er åpenbart å begrense virksomheten til de nye kulturer og sekter som nå flommer inn over det tidligere Øst-Europa, men realiteten er at den også rammer etablerte minoriteter som den romersk-katolske kirke og protestantene. De sistnevnte bruker menneskerettighe-

tene som argument mot loven, mens den katolske erkebiskopen understreker at den katolske kirke neppe kan regnes som 'utenlandsk' siden den har holdt til på russisk jord i to århundrer. Erkebiskop Kondrusiewicz, som er fra Hvite-Russland, hører til dem som rammes av den diskriminerende loven. Det gjør også 33 av de 35 katolske prestene i Moskva samt 19 av landets 27 jesuitter.

THE TABLET

10

Gud ville gi tilkjenne at Olavs sak, lærdom, bekjennelse og krig hadde vært rett, at Han ville oppvekke ham til det evige liv og gi ham den uforgjengelige ærens krone. Dette har Gud gitt tilkjenne ved at Olavs legeme er like godt bevart som hans sjel.

Det er ikke alltid lett å finne grensene mellom den kirkelige og den folkelige Olavstradisjonen, men etter reformasjonen er det først og fremst den folkelige tradisjonen som har vært den bærende. Et viktig bindeledd mellom den kirkelige og den folkelige Olavstradisjonen er bevisstheten om at det var kong Olav Haraldsson som kristnet landet. Olsok har alltid vært feiret med tradisjonen om Sankt Olav som kjerne. Enkeltmennesker hadde lært kristendommen å kjenne i lang tid og også deler av Norge var kristnet før Olav Haraldsson. Men ved St. Olav ble hele folket en del av den kristne kirken. Etter reformasjonen ble den folkelige tradisjonen opprettholdt gjennom årlige fest- og merkedager, og især i bygde-Norge ble olsoktradisjonene godt ivarettatt. Fra Vestlandet kan Olav Bø fra nyere tid fortelle om to gamle menn som gråt av glede fordi de nok engang skulle få oppleve Olsokdagen.

Vi kan selvfølgelig ikke belegge historisk den påvirkning Olavstradisjonen og annen folkelig tradisjon i Norge har hatt for den katolske kirken i landet fra 1537 til 1843, men at Olavstradisjonen var levende i hele perioden, vet vi nettopp gjennom olsokfeiringene. Og folkelig tradisjon skal vi ikke kimse av. Jeg våger faktisk å postulere at om folket ikke hadde bevart disse tradisjonene, hadde den katolske kirken i Norge i 1843 ikke kunne tre så naturlig inn i de gamle kirkelige tradisjonene som den gjorde. Dagens katolikker bærer midaldreens kirkelige tradisjoner med seg. Dette var utenkelig hvis de ikke hadde vært der hele tiden.

Hvorfor har vi f.eks. en jubileumsfei-

ring her i byen til Olsok når selve jubileumsdagen, 16. april, er blitt markert i landet forøvrig på det tidspunktet? Og hvorfor var det så viktig for oss å feire messe i Nidaros domkirke Olsokdagen? Kunne ikke idrettsbygget på NTH gjort nytten denne gangen også, som ved pavebesøket?

Men ikke bare olsoktradisjonen ble bevart i denne tiden. Også andre elementer som knytter an til Sankt Olav, ble holdt i hevd. Olav ga lover, han som de fleste kongene vi hadde. Men det er bare Olav som har gitt navn til hele begrepet Norges lover. «St. Olavs lov», som en samlebetegnelse, holdt seg helt til midt på 1600-tallet, og kongene frem til denne tid hilste ved St. Olav konges lov og rett.

Andre folkelige tradisjoner

Hellige steder har vært flittig besøkt også etter reformasjonen. Daae sier at mens steder som lå langs allfarvei, snart måtte opphøre å bli besøkt på grunn av den nye geistlighets nidkjærhet, fortsatte valfartene til mer avsidesliggende kirker og kilder. Den mest kjente, og som holdt seg som valfartssted til langt opp i vår tid (ja, reiser vi ikke dit fremdeles?), er kirken i Røldal med sitt undergjørende krusifiks.

Man vet ikke når valfartene dit begynte, da man først finner dem omtalt i det syttende århundre. Den før omtalte biskop Glostrup forteller om dette etter en visitasreise. I 1644 advarer også Bergens biskop, Ludvig Munthe, i sin katekismeforklaring mot å søke til Røldals kirke for å ofre penger og vokslys. Jens Lauritssøn kan i 1651 fortelle at det bare holdes pilgrimsmesse hver St. Hans. Og fra 1800-tallet kjenner vi en beskrivelse fra en slik St. Hans-messe. Korset ble tatt ned og båret frem til alteret. En for en gikk pilegrimene frem, tørket sveden av Kristi panne med en linklut og strøk

det på sine sår. Ble de friske, hadde underet skjedd.

Det sies at dette krusifikset ble funnet på Stadt-havet. De som fant det, kunne ikke få det opp i båten før de lovet å gi det til en kirke, og etter å ha foreslått flere kirker, nevnte de Røldal. Først da fikk de krusifikset, som ikke veier så meget, opp i båten.

Biskopen i Kristiansand forsøkte i 1737 å få slutt på valfartene, men forgyves. St. Hans-messen ble holdt til 1835.

Til kirker som Thomaskirken på Filefjell, og flere andre kirker, holdt valfarter seg opp til 1800-tallet.

Hellige kilder

Kildekult er kjent fra de fleste kristne områder, og i Norge fortsatte man med å oppsøke hellige kilder etter reformasjonen. Kirkehistorikeren Anton Christian Bang skrev i 1885 at det var 34 hellige kilder som ble oppsøkt i etterreformatorisk tid fordi man trodde på vannets helbredende kraft. Av disse bar 21 Sankt Olavs navn. Det het at vannet i kildene hadde legedomskraft mot alle slags sykdommer både hos folk og fe. Og man måtte reise dit selv, for vannet skulle helst nydes på stedet, selv om man i nødsfall kunne ta det med. Det var rundt St. Hans eller ved Olsok-tider at det var spesielt virkningsfullt. Man kunne også vaske seg i vannet eller til og med bade i det. I folkemedisinen er St. Hans-tider alltid viktigere enn Olsok, men Sankt Olavs ry som lege og undergjører satte Olavskildene i en særstilling.

Pilegrimene la ofte igjen penger, et klesstykke eller en krykke som bevis på helbredelse, eller som et offer. Bang mener at det blant annet er prestenes nidkjærhet som til sist fikk slutt på kildevalfartene. Men mange steder er det fremdeles valfart til hellige kilder i vårt land, og Olavskildene kan stå som et

Verdens religioner søker global etikk
Seks tusen mennesker fra 125 trossamfunn var til stede ved "Parlament for verdens religioner" i Chicago nylig, hundre år etter det første "parlament" av denne art. Årets møte, der også hedninger deltok, skal ha vært historiens største møte av religiøse og åndelige ledere. Den ortodokse kirke deltok ikke, man mente at "kvasi-religiøse grupper" deltakelse kompromitterte

hensikten med møtet, som var å understreke behovet for en ny verdensorden av åndelig art.

Chicagos kardinal Bernardin priste samarbeidsånden bak initiativet for hundre år siden, men beklaget at verden fremdeles lider under "intoleranse, vold, fattigdom og urettferdighet". Parlamentet ga sin tilslutning til den "grunn-etos" teologen Hans Küng sammenfattet slik: "Du skal

ikke drepe, ikke stjele, ikke lyve, ikke gjøre noe seksuelt umoralsk."

Enkelte delegater syntes til dels mer opptatt av gammel urett og pågående rivalisering mellom religioner, men det var alminnelig enighet om at slike konflikter ikke skyldes religionene alene. "Uten politikk, ingen religiøse konflikter." sa en hindu fra London, et synspunkt mange delte.

THE TABLET

bilde på den helsekilde Olavstradisjonene har vært og er for oss.

Primstaven

Messedagene som er avmerket på primstaven, var ikke bare kirkedager, de var også en hjelp for den folkelige tidsregningen. De hjalp folk til å minnes vær, føre og arbeidstider. Disse messedagene ble fjernet som kirkelige dager ved reformasjonen. Men som folkelige merkedager holdes de mange steder i hevd den dag i dag, og folk vet hva de forskjellige dagene står for. Årets rytme ble vevet inn i kirkeåret liksom i det gamle Israel hvor de religiøse festene fulgte årsveksten. Bruken av primstaven har vært et viktig hjelpemiddel i etterreformatorisk tid til å holde helgendagene levende i folks bevissthet. Nu har avisene overtatt primstavens funksjon, ser det ut til.

Avslutning

Det er etter mitt syn, viktig å trekke inn folketradisjon fordi man ellers ikke kan gi et riktig bilde av katolsk tro og praksis i tiden 1537 til 1843: Bare historien sammen med folketradisjon gir et fullstendig bilde. Og da kan vi også bedre forsvare ordet overvintring i tittelen. Gjennom tradisjonen, og da især den som er knyttet til Sankt Olav, har norske katolikker det ledd som binder dem til middelalderens katolske kirke.

Olavstradisjonen er også det ledd som mer enn meget annet binder de forskjellige kristne kirkene i Norge sammen. For alle vedkjenner seg arven fra St. Olav, enten man ser på ham som helgen eller som kongen som kristnet landet. Olavstradisjonen gir oss en sammenhengende tradisjon og en felles rot.

Paven i rollen som progressiv

Pavens besøk i Baltikum i begynnelsen av september, hans første reise til den tidligere Sovjetunionen, er forlengst historie, men historie det kan være verd å se litt på. At hans selv så reisen som "oppfyllelse av en gammel drøm.", la han ikke skjul på overfor journalistene i paveflyet, noterte *Le Monde*. Han hadde håpet å komme dit i 1987 ved 600-årsjubileet for Litauens kristning. Hans glede over endelig å være i Litauen, var åpenbar, skriver avisen og minner om at pavens mor, som døde da han var ni år, var, "som så mange polakker", fra Litauen.

De fleste rapporter har "fokuset på pavens klare nei både til nasjonal sjåvinisme og til de negative sidene ved de vestlige demokratier. At han overfor den litauiske kirke opptrådte i den noe uvante rolle som moderne reformator, har man lagt mindre vekt på", noterte *Anatol Lieven* i *The Tablet*. Det mest slående ved den katolske kirke i Litauen er "dens isolasjon, den manglende inspirasjon fra de forandringer Det 2. Vatikankonsil la opp til til - en isolasjon påtvunget av de sovjetiske myndigheter, men i dag noe man til dels klynger seg til som tegn på at man holder på de gamle verdier og tar avstand fra det korrupte Vesten".

I sin tale i Vilnius til biskoper og prester kom paven med lovord om den trofasthet kirken hadde vist under kommunisten, men oppfordret også, i meget diplomatiske vendinger, landets geistlige til å satse mer på sosialt arbeid - han oppfordret dem spesielt til å fordype seg i katolsk sosiallære - og evangelisering, særlig blant de unge.

Mange litauiske prester har i den senere tid åpent identifisert seg med nasjonalistiske kretser, og bl.a. krevet revansje overfor russerne, men paven understreket i flere av sine taler behovet for å legge alt hat bak seg, også den historiske arv av gjensidig mistanke og misbilligelse mellom litauere og polakker. "I deres øyne må det hverken være vinnere eller tapere, kun menn og kvinner som trenger hjelp med å legge terroren bak seg," lød hans formaning. Han oppfordret også tidligere kommunister til ekte anger.

Under besøket på universitetet i den latviske hovedsteden Riga tok paven til orde for "en rettferdig samfunnsvisjon" og gikk kraftig ut både mot det mislykkede sosialistiske eksperiment og mot "kapitalismens ideologi", ifølge *Reinischer Merkur*. Vesentlige punkter i katolsk sosiallære er "at godene er ment for alle", at privat eiendomsrett er et rettmessig krav, videre krever den en "human økologi" og "respekt for det menneskelige arbeid", understreket paven. Katolsk sosiallære er ingen tredje vei mellom sosialisme og kapitalisme, og kirken føler seg ikke kalt til å gi "tekniske løsningsforslag", men tillater seg å stille "alvorlige spørsmål" til kapitalismen. Kirken er ikke imot markedsøkonomien som sådan, men krever at den økonomiske sektor omgis av "en solid juridisk ramme" som stiller den i "den integrale menneskelige frihets tjeneste", understreket paven.

Kortere arbeidstid - mindre lønn?

Kortere arbeidstid og mindre lønn - det er første skritt som må tas for å skaffe arbeid til arbeidsløse, sikre arbeidsplasser som er i faresonen, og ta brodden av farlige sosiale konflikter. Det er på høy tid at slike upopulære alternativer tas opp til alvorlig diskusjon, heter det i en erklæring fra de italienske biskopers Kommissjon for sosiale spørsmål. CHRIST IN DER GEGENWART

Ber kirken om hjelp

Ghanas president, Jerry Rawlings, har bedt om nært samarbeid med den katolske kirke. Bare slik vil det være mulig å takle de store problemene landet står overfor, hevdet presidenten i den vestafrikanske staten under en gudstjeneste i anledning 100-årsmarkeringen for bispedømmet Accra. 15% av Ghanas befolkning er katolikker. CHRIST IN DER GEGENWART

Felles bønn om fred

I byen Novi Sad, hovedstad i provinsen Wojwodina i det tidligere Jugoslavia, samles man nå igjen til fredsbønn hver fredag kveld. Alle byens ni trossamfunn deltar i bønnen, deriblant protestanter, katolikker, ortodokse, jøder og muslimer, heter det i en melding fra et luthersk informasjonskontor i Wien.

CHRIST IN DER GEGENWART

Søkelyset på: Barn i Øst- og Sentral-Europa

Optimismen fra jernteppets fall i 1898 er forlenget over, og arven fra kommunismen er velkjent: økende arbeidsløshet, stigende priser, maktesløse, til dels korrupte statlige instanser, økende moralsk desorientering og forfall.

Hva med barna i denne sammenheng? En konferanse i Sofia før jul i fjor, der bl.a. *International Catholic Child Bureau* (ICCB) og *UNICEF* var medarrangør, tok opp saken. Dokumentasjonen fra konferansen nådde nylig St.Olavs redaksjon - dystre lesning med langt mellom lyspunktene.

“I den såkalte overgangsperiode - av økonomisk, sosial og åndelig art - som Øst- og Sentral-Europa befinner seg i, har vi altfor ofte glemt barna,” noterer *Kazimierz Szalata*, katolsk professor i filosofi og etikk i Warszawa, i sin lederartikkel i ICCBs blad “*L'Enfance dans le Monde*” (1-93) der deler av foredragene og rapportene fra Sofia-konferansen er gjengitt. “Barna er i høy grad ofre for den store økonomiske krisen som rir området: sammenbruddet av sosiale velferdsinstitusjoner, de elendige lønningene for lærere og leger, familier - særlig på landsbygden - i en så håpløs situasjon at de til og med ser seg tvunget til å oppgi sine barn (-) Syke og utviklingshemmede barn, som hittil ofte er blitt gjemt bort i lite egnede institusjoner, roper etter å bli akseptert som de er, få kjærlig omsorg og gjenvinne sin rettmessige plass i familie og samfunn. Tallet på utviklingshemmede barn er stigende - på grunn av de store miljøforurensningene.”

Katastrofeområde

“Et katastrofeområde, enten man ser tingene fra den åndelige, økonomiske, sosiale eller politiske synsvinkel.” Slik karakteriserte *Matei Cazacu*, forsker fra Romania, situasjonen i Øst- og Sen-

tral-Europa i sitt foredrag under konferansen. I stedet for den “hypersentraliserte kommuniststaten” har man nå “en stat i oppløsning, ute av stand til å ivareta de mest grunnleggende oppgaver”, alt mens “press- og interessegrupper, stort sett bestående av tidligere medlemmer av det kommunistiske nomenklaturet og politiet, seg imellom deler restene av den tidligere politisk dikterte økonomien”. Drømmen om raskt å nå en vestlig levestandard er forlenget borte, selv om noen fremdeles håper på en ny slags Marshall-plan som problemløser.

Robert J. Vitillo fra *Caritas Internationalis* systematiserte de underliggende årsaker til at barn blir stående uten familiestøtte og -omsorg slik: 1. sosial og økonomisk ubalanse i samfunnet som helhet; 2. negative kulturelle og sosiale holdninger - som mangel på aksept av alenemødre, tendensen til å gjemme bort utviklingshemmede og generelt lukke øynene for de sosiale problemer, mangel på åpenhet om seksuelle spørsmål, fordommer hos leger og helsepersonell, fordommer mot visse etniske grupper - og 3. krig og uro i samfunnet.

Dystre data

Konferansedeltakerne bekreftet både

underliggende mønstre og problemenes omfang:

- Enhver som har sett nærmere på de problemer Romanias barn og unge står overfor, blir slått av hvor lik situasjonen er den som hersker i Latin-Amerika, noterte *Emil Marinescu*, som leder en stiftelse i Bukarest som arbeider for barn. Ønsket om rask rikdom leder mange unge inn i rusgift og prostitusjon. Og selv om de uverdige forholdene ved landets mange barnehjem, som kom i det internasjonale søkelyset kort etter diktatoren Ceaucescus fall julen 1989, nå er adskillig bedre, ikke minst takket være generøs hjelp fra utlandet, er mange barn som dengang rømte fra disse hjemmene, fremdeles på rømmen og uten ønske om å komme ‘hjem’. Fordommene mot sigøynere og deres barnerike familier utgjør et problem for seg i et samfunn der fødselstallene ellers er gått drastisk ned etter at abort ble tillatt - tydelig en reaksjon på Ceaucescu-tidens forbud mot abort, et forbud som ikke var diktert av “medmenneskelige hensyn, men stormannsgalskapen til en diktator som ønsket å regjere over så mange mennesker som mulig”, noterte *Marinescu*.

- I Ungarn øker tallet på gatebarn, ungdomskriminalitet tiltar, arbeidsløshet og fattigdommen tiltar med de følger det har for familieliv og barns oppvekstvilkår; tallet på flyktninger øker; flere unge begår selvmord., ifølge *Gyorgy Kollmann*, rådgiver for den ungarske helseminister.

- I Polen øker tallet på ‘sosialt foreldreløse barn’, barn som av forskjellige grunner - håpløs økonomi, alkoholisme, kriminalitet, prostitusjon - ikke blir tatt hånd om av sine familier (52.000 var de offisielle tall for 1990), og havner på overfylte barnehjem eller på gaten. “Fattigdom og/eller skamfølelse

Hoxha-bøker blir gjenvinningspapir
De samlede verkene til Albanias tidligere
kommunistleder, Enver Hoxha, som har
hopet seg opp i store varelagre, blir nå cel-
lulosemasse igjen etter et vedtak av regje-
ringen. Papiret, som dermed blir resirku-
lert, skal brukes til å dekke noe av det store
behovet for papir som de store uavheng-
ige avisene og publikasjonene har skapt.
Dermed kommer da Hoxha-bøkene til nyt-
te!
NORSK MISJON I ØST

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 22 66 59 00 – SERVICE 22 66 58 60 – 22 66 58 61

over å være alenemor gjør at en del mødre lar barna igjen på klinikken etter fødselen, andre setter dem ut på gaten,” fortalte den polske psykologen *Zofia Romanovska*. “Hvis arbeidsløsheten fortsetter å stige, og den nye abortloven blir vedtatt, frykter jeg at tallet på forlatte barn vil stige.” (Abortloven ble vedtatt i mars i år.)

- Noen glimt fra den russiske publikasjonen *Semia* (Familien) som særlig har gjort de forlatte barnas sak til sin: unge, alkoholiserende, ugifte mødre under myndighetsalder som er ute av stand til å ta seg av sine nyfødte barn; barnehjem, oftest av typen brakke i dårlig forfatning, som er mer overfylt i dag enn de var selv i den første etterkrigstiden; flere titusener av rømlinger fra barnehjemmene, og minst 50.000 som flykter fra sine hjem på grunn av mishandling. Autoritær barneoppdragelse “der fars ord er lov, og der et belte i en hevet hånd er et tegn på rettferdighet, er i pakt med god, gammel patriarkalsk russisk tradisjon”, fremholdt en mann, som hadde slått sin seks år gamle sønn til døde. Russland må ikke la seg “smitte av vestlig liberalisme” på dette punkt, mente vedkommende. “Dette syn på oppdragelse deles, om enn i noe mildere form, tydeligvis av svært mange foreldre,” noterte Sofia-konferansens administrator, *Hélène Yvert-Jalu*. “De ser lydighet som det veloppdragne barns vesentlige egenskap - noe som utvilsomt også er en konsekvens av det totalitære sovjetsystemet.” Under slike omstendigheter er det kanskje ikke å undre seg over at 2000 mindreårige russiske barn begår selvmord hvert år, mens et tilsvarende antall blir drept av sine foreldre.

- Stor miljøforurensing kombinert med et elendig helsevesen gjør at 70% av de nyfødte i Latvia har en eller

annen sykdom eller misdannelser. Rundt 80% av de spebarn som blir ‘sosialt foreldreløse’, har skader på sentralnervesystemet; mange av dem har foreldre som er blitt fratatt foreldretetten på grunn av alkoholisme og kriminalitet. Landet har den høyeste abortfrekvens i Europa. “Foreldreløse og forlatte barn tvinges inn i et særdeles begredelig system: Barna flyttes fra institusjon til institusjon, skilles ofte fra evt. søsken, får lite skolegang og ingen yrkestrening - enden blir ofte kriminalitet og fengsel,” sa *Andris Berzinch*, som arbeider for Det latviske barnefond. Men noterte også at man er i ferd med å “lære av fortiden og i stedet satse på familielignende løsninger; det hele er i sin meget spede begynnelse, men viser at barn fra institusjoner kan finne et godt fotfeste når de kommer i en familiesituasjon.”

Familieorientert omsorg

Og her nærmer vi oss ved hensikten ved konferansen, som selvsagt ikke bare var å avdekke de sørgelige forhold. Konferansetemaet var: “*Implementering av konvensjonen om barns rettigheter: Hvordan finne familiebaserte alternativer til forlatte barn eller barn som risikerer å bli forlatt av sine familier*”. Ifølge FNs Barnekonvensjon har “ethvert barn rett til sin spesielle identitet”, og “rett til en familie”. Når den biologiske familien svikter, må det finnes andre løsninger, og forskning omkring barns oppvekstvilkår viser klart at oppvekst i en familie eller i en mest mulig familielignende institusjon tjener barnets interesser best.

Nettopp dette prinsippet var det konferansen i Sofia var ment å understreke og fremme. Et prinsipp som i dag synes selvsagt for oss i vest, men som langt

fra er nærliggende i de tidligere kommunistlandene der oppdragelse av og omsorg for barn og unge i årtier var et statlig anliggende som først og fremst skulle tjene systemet og den ideologiske indoktrinering, ikke familiens og det enkelte barns beste. Og der politikken overfor ‘avvikere’, politiske dissidenter såvel som mennesker med utviklingshemning, var isolasjon under uverdige forhold. “Det ikke god tone å snakke om sykelige tilstander i det hele tatt - slikt skulle ikke eksistere under sosialismen,” sa polske *Krystina Mrugalska*. “Psykisk utviklingshemmede og mentalt syke mennesker var ikke fullverdige mennesker fordi det skortet på ‘vett og forstand’, som var setet for ideologien. Følgen er at selv i dag mener mange polakker at mentalt handikappede ikke er fullverdige mennesker.”

Mrugalska turde vite hva hun snakker om: Hun leder den polske gren av det internasjonale samarbeidsnettverket *Tro og lys*, en internasjonal økumenisk organisasjon som har gjort en stor innsats for å bedre forholdene for psykisk utviklingshemmede barn i Polen nettopp under mottoet ‘fra isolasjon til omsorg’. Tallene hun og presidenten for Det polske forbund for mentalt handikappede, *Piotr Wierzchoslawski* - musikkvitenskapsmann og psykolog - fremla i Sofia, hørte til lyspunktene under konferansen. Det gjorde også noen meldinger fra Litauen: Tallet på forlatte og foreldreløse barn har gått ned de siste årene takket være bl.a økt statlig støtte nettopp til fosterfamilie. Det hører med til bildet at i Litauen er familiestrukturen mer intakt enn de fleste steder i øst - særlig på landsbygden, der storfamilier fremdeles eksisterer, har mange generøst delt knappe ressurser med trengende barn.

Brev til Troskongregasjonen fra kristne homofile

"I hele den katolske verden finnes det lesbiske og homoseksuelle som elsker kirken, men som ser at dens representanter har en oppfatning av verden og i særdeleshet av lesbiske og homofile som slett ikke svarer til virkeligheten. Kirkens offisielle ledere, også de som leder Troskongregasjonen, synes å styres av en irrasjonell og egentlig ukristelig frykt når det gjelder homoseksu-

alitet," heter det i et brev til kardinal Ratzinger, Troskongregasjonens formann, fra Europeisk Forum for lesbiske og homofile kristne grupper. Brevet, som ble sendt i våres, er en reaksjon på Troskongregasjonens henvendelse i fjor til de amerikanske biskoper der visse restriktive forholdsregler overfor homofile ikke utelukkes. Henvendelsen skapte adskillig oppsikt, det ble talt om diskriminering.

"Mange lesbiske og homofile tilknyttet

den katolske kirke, føler at kirken ikke forstår de helt reelle problemer de daglig slås med. Grunnlaget for kirkens virke er å forkynne Guds ubegrensede kjærlighet til alle sine skapninger, enten de er menn eller kvinner, jøde eller greker". Mot denne bakgrunn finner forumet at brevet til de amerikanske biskoper samt tidligere uttalelser om homofili, "sårt savner medfølelse med lesbiske og homofiles følelser", og

14

Rammeverk for handling

Sofia-konferansen, som hadde samlet både folk med politisk ansvar og representanter for private initiativer og organisasjoner engasjert i å bedre barns kår i øst, skisserte punkter til det som skal bli rammeverk for en handlingsplan. Hovedpunktene er:

- å utvikle holdbare sosiale sikkerhetsnett og alternativer for barn og familier i faresonen, som fosterfamilier og andre former for familiebasert omsorg med re-integrering i den biologiske familie som mål, der det er en realistisk tanke. Adopsjon, helst innen eget land, er å foretrekke fremfor 'permanente' midlertidige løsninger.

- å fremme et nytt syn på barn og familie som bollverk mot foreldresvikt og institusjonalisering, sette familien i sentrum for sosial politikk og tenkning som motvekt mot den gamle kommunistiske tankegang.

- fremme ansvarfølelse og oppfordre til sosial innsats og forsvar for og fremme av barns rettigheter.

Det katolske ICCB vil følge opp Sofiakonferansen på to fronter: fremstøt ad forskjellige politiske kanaler for å mobilisere 'sosiale partnere', særlig foreninger og familier, som vil samarbeide for å hjelpe forlatte barn - her kommer selvsagt også offentlige organer, ikke minst de med økonomisk makt, og også media inn i bildet. "I samfunn der tillit er mangelvare, har kirkene en særdeles viktig rolle å spille," noterer ICCB. Dertil vil man gi spesiell hjelp til handikappede barn ved å satse på utdanning av spesiallærere, for sosialarbeidere og helse- og sykehuspersonell samt støtte opprettelsen av familie-nettverk. "Målet for all ICCBs innsats er å forsvare barns rettigheter og bidra til å bygge samfunn fundert på solidaritet og med gode

"Jeg overdriver ikke når jeg sier alle barn i det tidligere Jugoslavia lider på grunn av borgerkrigen - også de som ikke har vært midt oppe i kampen, har vært gjennom svært vanskelige tider," sa Nila Kapor-Stanulovic, professor for menneskelig utvikling ved filosofiseksjonen ved Universitetet i Novi Sad i Eks-Jugoslavia, under konferansen i Sofia. "Om ikke annet har de sett krigen og redslene på TV og er blitt foret med intens propaganda gjennom massemediene; de er skremt fordi de stadig har fått høre at 'fienden er like i nærheten'. (-) Barn som er flyktninger, trenger spesiell omsorg, også om de ikke har gjennomgått direkte krigsredsler. Det er ikke nok med husvære, mat og klær, de trenger spesiell psykologisk omsorg. Det er lett å bli brennemerket og satt utenfor i en slik situasjon der mangt er fremmed, og en dialektforskjell er nok til å plassere deg i båsen 'fremmed, flyktning'. Stadig å bli omtalt som flyktningebarn, gir en følelse av ikke å høre til," påpekte

professor Kapor-Stanulovic. Og understreket at "de psykologiske følgerne krig har for barn, må tas meget alvorlig."

utviklingsmuligheter for barn."

Kirkene i øst utfordres i dag til å bli "redskaper for sosial innsats" og til å representere "den ubetingende kjærlighet", sa Ghassan Rubeiz fra *Christian Children's Fund*, i *L'Enfance dans le Monde*. "De staltige systemer i området er svake, og den infrastruktur private organisasjoner og foreninger kan gi, er bare i sin begynnelse - i denne situasjon fremstår kirkene som de best organiserte sosiale strukturer. Den visjon og den ledelse den enkelte kirke har, vil avgjøre hvor relevant den vil være for gjenoppbyggingen av et samfunn i rask utvikling."

Det kan passe å runde av med en oppfordring fra den tidligere siterte *Emil Mapinescu*, med relevanse ut over de rumenske forhold den er myntet på: "Om Romanias barn skal gis en anelse av håp, må kirkene, som hittil ofte har latt den økumeniske dialog strande på grunn av gamle skiller, ta tak sammen - barn har en egen evne til å bringe folk nærmere hverandre. Som den franske dikter *Péguy*, som ser håpet, den annen av de tre dydene tro, håp og kjærlighet, som den som faktisk bærer sine to 'søstre', slik bør Romanias barn ta oss ved hånden og lede oss fremover." UKJ

viser videre til "Troskongregasjonens vedvarende negative holdning" på dette punkt - "i sterk kontrast til den kjærlighet kirken er tuftet på". Forumet oppfordrer katolske ledere til å "forsvare de lesbiske og homo-files borgerlige rettigheter" i stedet for utspill basert på "ufundert frykt, irrasjonelle myter". Kirken trenger ledere som gir vitnesbyrd om "en tjeneste som er rettferdig, virker legende og forsonende".

Strid om inkvisisjonsutstilling i Assisi
En utstilling i Assisi om inkvisisjonens historie har ført til strid mellom kirkelige og politiske instanser. Biskop Goretti kritiserer utstillingen fordi den kun gjenoppliver et stykke "absolutt avsluttet fortid" og fullstendig utelater samtiden som nærmest veller over av tortur.

"Ikke i noe århundre er det forøvet så megen grusomhet mot menneskeheten som i vårt eget, tenk bare på nasistenes døds-

leirer og kommunistenes Gulag," sier biskopen. "I den hellige Franz' by ber man og mediterer, her kommer lengselen etter fred og toleranse for hele menneskeheten til uttrykk."

Borgermester Vitali på sin side understreker at utstillingen ikke har til hensikt å henge ut inkvisisjonens kirke, men å minne om ofrene fra den gang.

CHRIST IN DER GEGENWART

Biskop John W. Gran: Hellig-Olavskapellet i Roma

15

Mange nasjoner, katolske som ikke-katolske, har i Roma enten en kirke eller et kapell – i det minste et eget alter – som ofte nok er viet landets skytshelgen. Norge fikk sitt Romakapell så tidlig som i 1893 – på 50-årsdagen for feiringen av den første offentlige messe i Christiania etter reformasjonen.¹

Og det gikk slik til:

I et hyrbrev datert 9. august 1892 meddeler biskop Johs. Olaf Fallize² at pave Leo XIII snart vil feire sitt 50-årsjubileum som biskop. Han berømmer den hellige fars liv og virke i varme ordelag, og skriver: «Dette fortjener Vor taknemmelighet ... Vor plan er at tilbyde hs. helliged et alterbillede av vort lands skytshelgen, den hl. Olaf. (...). Man har tilstaaet os et alter i St. Karls kirke på Korsoen i Roms hjerte² – en smuk, stor kirke, oppført ca. 1612 med tre skibe, skilte ved korinthiske søiler og prydede med malerier av store mestre og forgyldte dekorasjoner. Der vil billedet til-lige udøve en tiltrækningskraft for enhver nordmann, som befinner sig i den evige stad, der saaledes i lig-hed med andre vil have sin nationalhelgen æret og dyrket der, hvorfra vor tro er bleven «omtalt i den ganske verden» (Rom 1.8.)»⁴

I vikariatets interne meddelelsesblad *Kirkelige Bekjendtgjørelser* beretter Fallize påfølgende år om det videre forløp:

«Den 19. februar feirede alle vore menigheder paa den mest høitidelige maade *Pave Leo XIII's femtigarige bispejubileum*. Den 3. mars overrakte baron Wedel Jarlsberg³

som hs. højærverdighet biskopens delegat den hellige fader vor *jubileumsadresse* og kong Olaf den helliges billede⁶ som *jubileumsgave*. Hs. helliged svarede på adressen ved et brev, som finnes aftrykt i dette nr.⁷

Paven sier bl.a. dette: «De norske katolikkers dype tro, og den hellige kjærlighet som binder dem til denne apostoliske stol, har Vi allerede ved flere anledninger mottatt beviser på. Imidlertid har Vi for nylig fått et enda tydeligere slikt bevis ved den skrivelse du ved inngangen til dette år har tilstillet Oss både på dine og deres vegne, og ikke minst ved de ord som vår kjære sønn, den ærede baron Wedel Jarlsberg, rettet til Oss i anledning feiringen av femtiårsdagen for vår bispevielse.

Vi sier oss hjertens enig i den beslutning dere har fattet, nemlig å montere et bilde av kong Olav den hellige i et kapell i en av byens berømte kirker, for derved om så tydeligere å legge for dagen at de norske katolikker ikke er fremmede i denne stad, som er deres felles fedreland og så og si et hjem for alle som kaller seg katolsk. Vi har derfor allerede med glede gitt Vårt bifall til denne anmodning, og nærer et dypt ønske om at angjel-

dende helligdom må utgjøre et alltid sterkere middel for å trekke nordmenns blick og hjerter i retning av Vår hellige stol (...). Gitt i Roma ved St. Peter den 23. mars 1893, i Vårt pontifikats 16. år. Leo PP. XIII.»

Før tavlen ble bragt på plass i San Carlo, ble den stilt ut i Sala Clementina i Vatikanet, der paven vel-signet den.

Moniteur de Rome for 12. mars skriver desangående: «Igår, da hans hellighet forlot sine værelser for å ta seg en spasertur i Vatikanets have, stanset han opp i Sala Clementina og dvelte et kvarters tid foran St. Olavs bilde. Han syntes meget tilfreds med det, og ville gjerne gi ordre om å la maleriet monteres i kirken San Carlo al Corso, hvor Norges skytshelgen for fremtiden skal æres på særskilt måte.»⁸

Skal vi tro kildene, ble feiringen i San Carlo-kirken en minneverdig høytidelighet. Kardinal L. M. Parocchi – pavelig vikar for byen Roma, og San Carlo-kirkens høye beskytter – innviet 9. april det år «den hellige Olafs alter og bilde» under stor deltagelse. Tilstede var hele den norske koloni, den norske misjons venner i Roma, kammerherre Wedel Jarlsberg med familie samt norske teologistudenter ved Collegium Urbanum og Collegium Bonifacianum.

Siden etter i hundre år ...

«Dette kapell,» skrev biskop Fallize for 100 år siden, «er fra nu af de norske katolikkers nationalhelligdom i Rom.»

Utfordrende UNICEF-rapport

120 millioner kvinner i utviklingsland ønsker prevensjon, men får det ikke, heter det i en ny UNICEF-rapport, "The Progress of Nations". Rapporten anslår at farlige aborter koster 100.000 kvinner livet hvert år. Familieplanlegging kan føre til drastisk reduksjon av sykdommer, invaliditet og død for mor og barn. UNICEF ønsker at helsestasjonene skal bygges ut, at kvinner får adgang til p-piller og menn

til kondomer, et nødvendig helsearbeid for å stanse unødvendige aborter og hindre uønskede svangerskap.

Rapporten peker også på at utviklingshjelpen ikke kommer de fattigste til gode - bare 10% av hjelpen fra de rike landene, når de fattigste. En million av verdens befolkning kan ikke lese eller skrive, to tredjedeler av dem er kvinner. Hvert femte barn som fødes, har ingen mulighet for skolegang. CHRIST IN DER GEGENWART

Naturlig familieplanlegging like effektiv som p-pillen

"Naturlig familieplanlegging, den eneste form for prevensjon den katolske kirke godkjenner, kan være like effektiv som andre prevensjonsmidler hvis kvinnene er sterk motivert og har fått god instruksjon", heter det i en rapport i "British Medical Journal". En verdensomfattende undersøkelse, fremlagt av den katolske legen

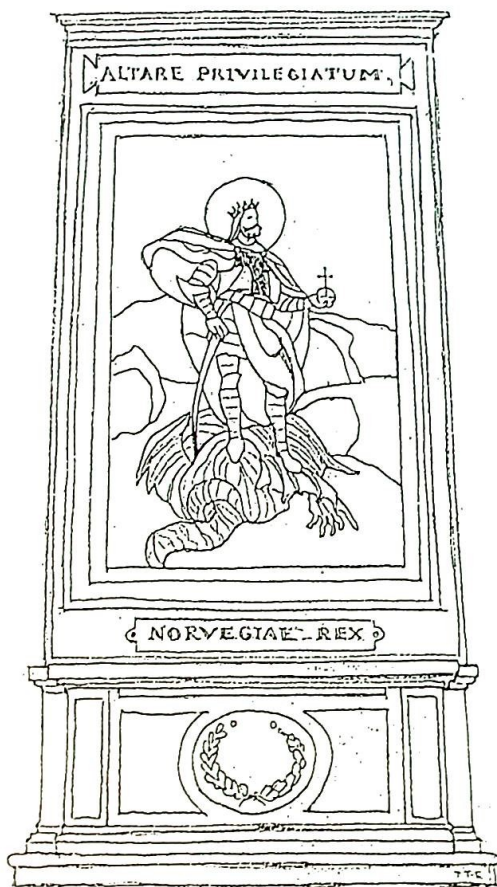
Og heri fikk biskopen rett, kanhende *evig* rett! For siden da har Olavskapellet ikke sluttet å fungere etter sin hensikt. Spesielt har det tjent til feiring av den årlige julemesse der storparten av den norske koloni uansett konfesjon innfinner seg.

En annen fast begivenhet utgjør feiringen av 17. mai, også da med en messe. Når det ved spesielle høytidelige anledninger – eksempelvis under et «hellig år» – arrangeres pilegrimsferder til Roma, danner en gudstjeneste i San Carlo-kirken et høydepunkt. Og norske katolske prester på besøk finner gjerne en anledning til å feire en messe ved Olavsalteret .... Requiem-messer for avdøde norske med tilknytning til Roma er ingen uvanlig foreteelse. Videre hender det ikke sjelden at en turistgruppe hjemmefra får med en gudstjeneste her. Det økumeniske innslag kan da være betydelig. Et fint eksempel på dette er den gudstjeneste som ble feiret til minne om Kong Olavs bortgang.

Det store løft

Det ville imidlertid knapt ha vært mulig å opprettholde disse og lignende aktiviteter om det ikke hadde vært fastboende norske villige til å gjøre en kontinuerlig innsats. Tre navn må fremheves: Cecilie Rieber-Mohn, Olgese Mowinckel Ringler og hennes alt for tidlig avdøde mann Andrea Ringler.

Førstnevnte – hele koloniens «tante Ciss» – drev i en årrekke en pensjon stort sett for nordiske besøkende. Også den lå på Via del Cor-

Hellig-Olavsalteret
i kirken SS. Abrogio e Carlo i
Roma -
tegnet av
Thomas Thiis-Evensen.

so. Selv om Ciss Rieber-Mohn (paterens «fjerne tante i Roma») ikke var katolikk, var hennes aldri sviktende interesse for Olavsalteret respektinngyende. Da på tampen av 1960-tallet sterke krefter var i gang for å omdisponere kapellet til annet formål og fjerne Olavstavlen, lot hun intet være uprøvet for å avverge «katastrofen.» Med professor H. P. L'Oranges ord hadde hun «vist kapellet sin varme interesse og stadig gått til handlekraftige inngrep for saken». Viden kjent er hennes telegram til pater Hallvard Rieber-Mohn i Oslo: GOTTLIEB BE WILLEM SI TIL PAUL AT DE IKKE MÅ FJERNE OLAV FRA CARLO CISS.⁹

Kapellet ble ikke bare reddet. Ved norsk innsats og do. midler ble det sogar grundig rehabilitert. Dessverre fikk Ciss Rieber-Mohn selv ikke oppleve begivenheten. Hun døde i 1978 – 87 år gammel – før arbeidene hadde kommet ordentlig igang. Hvorefter det ble ekteparet Ringler som påtok seg tilsynet med restaureringen.

Den 18. oktober 1980 kunne kapellet under stor deltagelse¹⁰ gjeninnvies av biskop J. W. Gran.

*

Gjenstår å legge besøkende på hjerte etter tid og evne å avlegge kapellet en visitt og sette et bluss i den kandelaber som bærer Hellig Olavs navn.¹¹ For uansett hva den enkelte måtte mene om Olavstavlens kunstneriske verdi, har dette kapell i 100 år vært alle fastboende som tilreisende nordmenns eneste nasjonalhelligdom i den evige stad.

Robert Ryder, konkluderer med at "Naturlig Familieplanlegging (NFP) er billig, effektiv, uten bivirkninger, og burde være spesielt velegnet og akseptabel for folk i fattige deler av verden."

NFP innebærer at ektepar avstår fra samleie i kvinnens fruktbare perioder, normalt 10-12 dager i måneden - for å finne frem til denne perioden bruker man en kombinasjon av temperaturmålinger (den

såkalte "rytmetode", som kirken tidligere satset på, også kalt "romersk rulett" på grunn av dens upålitelighet), utflodsobservasjon og kalenderberegninger i et opplegg som skreddersys for det enkelte par.

Dr. Ryder mener det hersker "en underlig taushet" omkring NFP og viser til en undersøkelse på 1980-tallet ved Verdens Helseorganisasjon som viste at effektiviteten av NFP var uavhengig av kvinnes

kulturelle og utdanningsmessige bakgrunn. En annen undersøkelse utført på 20.000 kvinner som hadde fått instruksjon i NFP av Mor Teresas Barmhjertighetens Søstre, viste at feilmarginen var på linje med den man må regne med ved p-pillebruk. Ifølge dr. Ryder er fattigdom ofte en motiverende faktor for å bruke NFP, den er den absolutt billigste metode.

NOTER

- ¹ Eller så trodde man. Monsignore Karl Kjelstrup som skrev dette i sin bok *Norvegia Catholic* (1942), har senere medgitt at både de og han tok feil med en uke: Messen i Christiania fant sted 16. april.
- ² Luxembourger, apostolisk vikar for Norge og Spitzbergen (1844-1933).
- ³ Kirkens fulle navn er *SS Ambrogio e Carlo* etter de lombardiske helgener Ambrosius (biskop og kirkelærer, d. 397) og Carlo Borromeo (biskop, d. 1584). Den er lombardernes egen kirke i Roma.
- ⁴ Det er verd å merke seg at det var denne pave som tidligere samme år hadde oppgradert det norske apostoliske prefektur til et apotolisk vikariat. Derved hadde pave stolen for første gang siden reformatjonen tilsatt en biskop som kirkeleder i Norge.
- ⁵ Wilhelm W. J. og dennes danskfødte hustru Edle Fredrikke Rosenørn-Lehn var begge konvertitter som p.g.a. sine respektive familiers negative reaksjon bosatte seg i Roma for godt.
- ⁶ Utført av den i Roma residerende polske maler Pius Welonski (1849-1931). Målene er 3,5 x 2,1 m.
- ⁷ **Paven til norske katolikker.** Kirkelige Bekjendtgjørelser 1893, nr. 2.
- ⁸ Cfr. Prof. Hjalmar Torp: **Olavstavlen i Roma**, Aftenposten, 15-10, 1980.
- ⁹ Gottlieb = Hallvard R.-M.; Willem = biskop Gran; Paul = pave Paul VI; Olav = Olavstavlen; Carlo = San Carlo al Corso.
- ¹⁰ Tilstede ar bl.a. professor Hjalmar Torp, lederen for Det Norske Institutt i Roma, som redegjorde for kapellets tilblivelse; videre den norske ambassadør med frue, domprost Ådnøy (Stavanger), professor Helge Fæhn. Pater Kjell Arild Pollestad OP var medcelebrant; magister Bjørn Andberg akkompagnerte ved orgel.
- ¹¹ Tegnet av professor Thomas Thiis-Evensen og forært av Ciss Rieber-Mohn.

Takk for lang og trofast tjeneste!

- Hvis folk bare visste hvor glade de eldre og syke blir over å få besøk, tror jeg mange flere ville finne litt tid til slik tjeneste, mener sr. *Rafael van Geneygen*, som tilhører St. Antonius-søstrene kongregasjon. Siden 1974 har hun drevet med besøkstjeneste i St. Olav menighet i Oslo, sammen med sin medsøster *Intemerata* har hun langt på veivært Menighetspleien, men nå er det slutt. I juli fylte denne lettbenete og stillferdige, men alltid blide lille energibuntet 75 år, og den 21. september flyttet hun tilbake til sitt hjemland Nederland, til Antoniuissøstrenes moderhus i Asten. Hun kan se tilbake på 50 års klosterliv, hvorav 45 i Norge.

- Jeg kom hit i november 1948 og holdt til i en liten søsterkommunitet på Stabekk frem til 1954. Da flyttet mine medsøstre tilbake til Nederland, og jeg til Akersvn. 5 i Oslo og delte min tid mellom Bispegården og Stabekk - og begynte så smått med hjemmebesøk hos eldre. Men i 1960 kom jeg tilbake til Stabekk på heltid, for vår orden og bispedømmet var blitt enige om å bygge et pleie- og aldershjem der ute, Villa Maria, som vi søstre skulle drive, et arbeid vi med glede gikk i gang med. Det var en deilig tid, de fjorten årene jeg fikk arbeide på Villa Maria, minnes søster Rafael. Som også hjalp til i pres-tegården samt tok seg tid til mer utdanning i pleie og omsorg både ved Bærum yrkesskole og Radiumhospitalet.

- Noen av de ikke-katolikker som flyttet inn hos oss, var nok litt skeptiske til hvordan det ville bli å bo hos oss nonner, men etter en uke eller to var bekymringene over - borte som snøen for solen, om du ikke synes det lyder som skryt?

For skryt er ikke sr. Rafaels stil - heller ikke våre andre ordenssøstres, for

Foto: Terje Gaathaug.

den saks skyld! Helst ville hun nok unngått å bli gjort stas på før hun drog, men det ville ikke menighet og bispedømme. Hun ble feiret og takket i flere omganger. Æres den som æres bør.

- Jeg har bare gjort det jeg så trengte å bli gjort, sier sr. Raphael og skylder på et barndomshjem med mange barn - seks gutter og tre piker. - Mor hadde hendene fulle, og da min eldste søster, som var nokså mye eldre enn meg, flyttet nokså tidlig hjemmefra, falt mye på meg. For guttene var det ikke stor hjelp i, vet du, ler sr. Rafael.

Hvem som skal overta etter henne, vet hun ikke. - De arbeider med det i menigheten. Hvis folk virkelig visste hvor ensomme mange av våre gamle er, hvor lang tiden kan falle når man er syk og hjelpeløs, ville de nok hjelpe - og overvinne engstelsen for å ringe på hos fremmede, som jeg tror mange nordmenn lider av. Det blir nok en råd. For jeg er jo ikke uerstattelig, vet du, smiler hun.

Men det er nettopp det de er, våre trofaste ordenssøstre!

Krisestemning omkring fødselskontroll
Katolske kirkeledere på Filippinene sier de vil "kjempe til døden" mot president Filip Ramos' familieplanleggingspolitikk. Erkebiskopen av Manila, kardinal Jaime Sin, har anklaget regjeringen for aktiv kampanje for kunstig prevensjon, og kirken har sagt nei til ny samtalerunde med presidenten. Grupper av katolske legfolk har truet med rettsak for å beskytte helsearbeidere som nekter å drive 'reklame' for slik prevensjon.

85% av befolkningen på Filippinene er katolsk, men det er delte meninger blant katolikken i synet på prevensjon. Mange katolske grupperinger anklager den amerikanske regjering for å stå bak regjeringens kampanje. De hevder de har dokumentasjon som viser at USAs regjering går inn for å støtte fødselskontrollkampanjer i 13 land i den tredje verden.

CATHOLIC HERALD

Nord-Irland neste?

"Når palestinere og israelere kan finne sammen, må også nasjonalistene og unionistene i Nord-Irland kunne gjøre det," heter det i en kommentar i *Catholic Herald* til fredsavtalen mellom PLO og Israel.

"Politisk vilje er nøkkelen, det viser avtalen i Midt-Østen. Alt det andre - en uforsonlig regjering som nekter å snakke med terrorister, skarpskyttere som er redd for å miste troverdighet overfor sine egne

18 USAs biskoper om pedofile prester: Ikke lenger kirkelig taushet

Prester som forgriper seg på mindreårige, var lenge et tabu i kirken. Nå skal problemet ikke lenger skyves under teppet, det kom klart frem under de amerikanske biskopers møte i våres. I USA har en rekke avsløringer, til dels av gammel dato, ført til en opphetet debatt, ikke uten slagside, om katolske presters seksualmoral - med et visst ekko i norske medier.

Denne artikkelen vil se på hva kirken nå gjør for å bøte gammel skyld og forhindre ny. Samtidig ønsker den å avlive noen myter og feilslutninger.

Den katolske kirke i USA er i den senere tid blitt rystet av en rekke avsløringer av prester - i et par tilfeller også biskoper - som har hatt seksuelle forhold til kvinner og mindreårige. Også i Canada har det vært flere avsløringer de siste årene; nylig tok BBC opp problemstillingen på engelsk mark.

Det er særlig overgrepene mot barn og unge som har fått temperaturen til å stige i debatten. I det siste året er en rekke slike tilfeller blitt kjent i USA, og saken er blitt nøye fulgt opp i mediene. Til dels med slagside - sensasjons- og salgsværdien av katolske presters brudd på sitt kyskhetsløfte, skal man ikke undervurdere. Dermed ikke sagt at problemet ikke er høyst alvorlig. Det er på mange måter dobbelt ille når en prest, som har lovet livslang kyskhed, svikter nettopp på dette området. Når sviket skjer overfor barn, er det ekstra smertefullt - man trodde barna var i de beste hender.

Flertallet av overgrepene av gammel dato

Det er viktig å understreke at flertallet av de sakene som er kommet i offentlighetens lys i USA, ligger et godt stykke tilbake i tid, opptil 10-20 år. Men først nå er forholdene kommet frem, så å si *en masse* - et resultat av den større åpenhet i samfunnet generelt omkring

seksuell misbruk av barn og bedre innsikt i de dype sår slik misbruk påfører ofrene. (I parentes bemerket: I en kronikk i *Aftenposten* nylig påviste *Berthold Grünfeldt* at den ellers så åpenhjertige *Kinseyrapporten* fra 1948, trivialiserte seksuelle forhold mellom voksne og barn, bl.a fordi det ikke var påvist særlige skader!) Det har ført til at ofrene nå tør si fra, tør gi ord til den rettferdige harme mange har båret på i årevis. Kirken er ikke tjent med at slikt ties i hjel.

Slutt med å "tilgi og tie"

De amerikanske biskoper deler dette syn. Det er ikke i kirkens og ærlighetens interesse at slike saker, hvor smertelige og kompromitterende de enn er, feies under teppet, slik praksis stort sett har vært hittil. Ofrene, i den grad man ble oppmerksom på dem og lyttet til dem, ble stort sett oppfordret til, som gode kristne, å tilgi og glemme; overgriperne ble, i den grad noen fikk greie på forholdene, gjerne forflyttet til et nytt sogn - og, som regel, til nye overgrep. Ingen skyldserkjennelse, altså, og ingen hjelp til noen av partene. I dag vet vi at begge parter i slike misbruksaker trenger hjelp.

Under den meget åpenhjertige behandling av emnet på sitt vårmøte - de har hatt det på dagsordenen på de tre

siste årene, og paven tok saken opp under biskopenes 'ad limina-besøk' i våres samt i et senere brev til bispekonferansen - vedtok de 238 amerikanske biskopene å nedsette en kommisjon på syv biskoper som skal formulere ensartede forholdsregler for alle bispedømmer overfor prester som har gjort seg skyldige i overgrep mot mindreårige. Noen bispedømmer, som erkebispedømmet Chicago under ledelse av kardinal *Bernardin*, hadde allerede før biskopenes møte gjort adskillig for å ordne opp i sakene. Og kardinal *O'Connor* i New York har sørget for midlertidige regler samt oppfordret prester som har misbruk på samvittigheten, om å melde seg slik at de og ofrene kan hjelpes.

Tillitskrise for kirken

Biskop *Francis Kinney*, som leder kommisjonen, har gitt klart uttrykk for at biskopene har forståelse for den smerte og kval disse sakene volder, og pekt på hvor ødeleggende de er for folks tillit til kirken og for dens anseelse. Under vårmøtet varslet han sine kolleger om at de, når de nå gikk løs på problemene, måtte være forberedt på å høre mange "smertelige og skitne" ting. Det hører med til bildet at bispekonferansen i våres måtte velge ny generalsekretær fordi den tidligere sekretær, erkebiskopen av Santa Fe, var blitt tvunget til å gå etter at han hadde erkjent seg skyldig i seksuelle forhold til to kvinner.

At det også er kommet anklager som etter månedslange undersøkelser viste seg å være falske, hører med til bildet. Likeledes av overivrige sakførere har presset sin klienter til å tilstå mer enn de kunne innestå for. De såkalte "outings", offentlige bekjennelser i mediene, har satt sakskomplekset grundig på dagsordene, men har til dels også ført til overeksponering.

dersom de forhandler og inngår kompromisser, en væpnet milits rede til å ødelegge selv det minste hint om en avtale, ja, selv fortidens misgjerninger - alt dette kan man legge bak seg. . . De gamle unnskyldninger om at det ikke nytter, at enkelte problemer er uløselige, at forhandlinger kanskje vil gjøre alt verre, tilhører fortidens pessimisme. Det sier Yassir Arafat og Yitzak Rabin”.

Ødeleggende ledighetstall

Erkebiskop Desmond O'Connell av Dublin har kommet med et meget skarpt utfall mot den "ødeleggende" høye arbeidsløsheten i Irland. I enkelte sogn i Dublin er den hele 80%, og "som kristen kan man ikke stille seg likegyldig til slike tall," sier erkebiskopen. Uttalelsen kom bare noen dager etter at den irske regjeringens offisielle tall viste at 22% av den irske arbeidsstokken er uten arbeid.

CATHOLIC HERALD

Det skal satses på terapi og omsorg

Bispekommissionens arbeidsgrunnlag blir en beretning, utarbeidet av et utvalg bestående av 31 personer - leger, prester og ofre for presters seksuelle misbruk. I beretningen heter det at "beskyldninger om seksuelle overgrep fra katolske presters side og den klart manglende evne fra noen biskopers side til å ta de nødvendige konsekvensene, har ført til en permanent krise i kirken". Beretningen anbefaler at prestene kommer under vedvarende terapeutisk behandling og blir fjernet fra stillinger hvor de i kraft av sjalesørgere har kontakt med unge. Videre skal kirken ta seg av ofrene, yte økonomisk hjelp og medisinsk og annen omsorg. Det slås klart fast at det er kirkens ansvar å identifisere prester som misbruker mindreårige seksuelt.

I det nevnte brevet til biskopene beklager pave Johannes Paul II dypt den skade som er blitt påført ofrene. Han skriver at han deler deres smerte og skuffelse over at "nettopp de som var kalt til hellig tjeneste, har forgått seg". Han oppfordrer biskopene til å være særlig aktsomme med hvem de slipper frem som prestekandidater, "her må ingen kompromisser inngås". At et fåtall har feilet, gjør det desto mer påkrevet at "sølibatets gave respekteres", og at presteseminarene legger vekt på "en sunn sjelelig-seksuell utvikling".

Færre overgripere blant prester enn andre menn

Her nærmer vi oss de myter som bør avlives. Det er ikke påvislig en høyere prosent pedofile blant katolske prester enn i den øvrige mannlige befolkning, snarere tvert imot. Det hevdet den amerikanske dominikaner og sosiolog Andrew Greeley tidligere i år i tidskriftet *America*, og han gjentok det i magasinet *Newsweek* i forbindelse med et stort oppslag nå i høst om bl.a. sex

og prester i USA.

Greeley, som både er en anerkjent sosiolog og kjent for ikke å stille seg ukritisk til sin egen kirke, er ikke alene om å ha kommet frem til et slikt resultat.

På amerikansk mark står prester og ordensfolk for mindre enn 1% av alle seksuelle overgrep mot barn og unge. "Det gjør ikke saken mindre alvorlig for dem det gjelder eller for kirken som helhet, men man kan undres over at den ene prosenten får slik oppmerksomhet når man vet at det i hvert 3-4 hjem i en vanlig gate i Nord-Amerika foregår slike overgrep," noterte Ronald Rolheiser, amerikansk prest og fast gjesteskribent i den engelske *Catholic Herald*, i en artikkel der han går til rette med det han kaller "populære feildiagnoser" om prester og pedofili. Det er "intellektuell uredelighet" når "kirkerefsere gir sølibatet skylden for kirkens eller prestens problemer", skriver Greeley i *Newsweek*. Han avviser en undersøkelse ved eks-presten A. W. Richard Sipe om katolske presters seksuell liv, bygget på intervjuer med eks-prester - forøvrig et verk det ofte vises til i media - ut fra rent forskingsmessige kriterier: Det 'utvalg' som ligger til grunn for Sipes sjokkerende tall og generaliseringer om katolske presters seksuelle aktivitet samt påståtte manglende modenhetsnivå, er ikke representativt.

Det er ingen påvislig sammenheng mellom sølibat og pedofili. Korte medieoppslag gir lett inntrykk av at det er 'seksuell underføring' som får katolske prester til å forgripe seg på barn. Også når det gjelder pedofile prester, står vi overfor det samme tragiske fenomenet: Det er stort sett blant dem som selv er blitt misbrukt som barn, vi finner overgripere.

(Kilder, i tillegg til de nevnte: Rheinischer Merkur og KIPA)

Appell om fred i Kroatia og Bosnia-Hercegovina

"Blant de mange alvorlige forhold som truer friheten og solidariteten i Europa, er den lidelse folk i eks-Jugoslavia gjennomgår, det som slår oss mest. Krigen har kostet utallige menneskeliv, lagt moralske og religiøse verdier i grus og satt en strek over alle dokumenter om sikkerhet og samarbeid i Europa," heter det i et opprop fra Den europeiske bispekonferanses 8. symposium i Praha i september. Symposiet, der biskop Gerhard Schwenzer var Den nordiske bispekonferanses representant, omfattet biskoper, prester, ordensfolk og legfolk, og emnet var "Å leve evangeliet i frihet og solidaritet".

Det pekes på at brutaliteten hos de militære eroblingsstyrker er rystende, og at det er dypt foruroligende at "aggresjonens makt" ser ut til å vinne på bekostning av både enkeltmenneskers, familienes og de religiøse gruppenes rettigheter. En "orden" basert på vold og våpenmakt er "ikke mennesket verdig", leder ikke til fred og kan ikke aksepteres.

"Bønn og messefeiring er uerstattelige kilder til åndelig, moralsk og sosial fornyelse", heter det videre, og de ansvarlige regjeringer og særlig FN, som sikkerhetsansvarlig, bes om å gjøre alt de kan for at prestene skal kunne betjene sine sogn - mange har lenge vært uten åndelig omsorg på grunn av ødeleggelser og forvisning. Det oppfordres til samarbeid mellom kirkens hyrder og lederne for andre konfesjoner "slik at troen på den ene Gud og de grunnleggende religiøse verdier kan bringe fred og rettferd til Kroatia og Bosnia-Hercegovina." Symposiet takker alle som arbeider for fred i området. "Guds bistand og folks gode vilje kan ikke unngå å gi resultater," heter det avslutningsvis.

Den nye katekismen

"Vil det enorme arbeidet som den nye katekismen for den katolske kirke representerer, tjene til noe nyttig?" spør Lawrence Cunningham, dekanus ved det teologiske fakultet ved University of Notre Dame i Indiana, USA, i sin omtale av boken i tidsskriftet "America". Og svarer ja, men anfører videre: "Under lesningen bet jeg spesielt merke i de 550 kortere, uthevede tekstene med klart kateketisk sik-

temål. De er av varierende betydning, men berører som regel essensielle ting - forøvrig den eneste måten katekismen indikerer at det, som Det 2. Vatikankonsil understreket, finnes et 'hierarki av sannheter' i kirken. Fascinerende å se hva forfatterne anser som sentralt nok til å bli fremhevet på denne måten."

En fremgangsmåte ville være å koordinere disse korttekstene slik at man overvinner den trosbekjennelses/sakraments/moral-

lære-oppspaltingen som ligger i teksten slik den nå er, og se om dette kunne bli et brukbart rammeverk for en mindre, mer nyttig katekisme, som er omfattende uten å være overveldende (-) Katekismer skrevet etter dette prinsipp, bør være radikalt kortere enn den foreliggende, skrevet i en mer tilgjengelig stil og ta hensyn til folks konkrete virkelighet."

En avskrekkende oppgave, skriver Cunningham, men minner om hva Martin Lut-

Brian McNeil: En unødvendig bok?

Cathécisme de L'Eglise catholique
Mame/Plon, Paris 1992

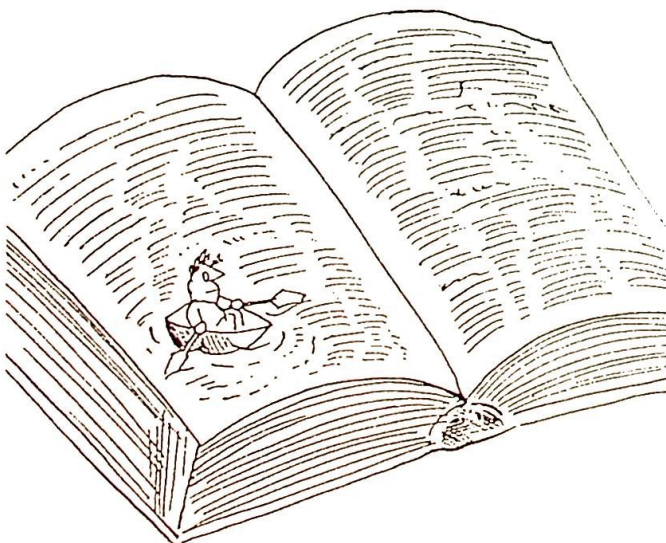
"Ja, ja," sukket den gamle prest, "nå finnes det snart bare to rettroende katolikker igjen, og det er meg og paven." Så sukket han igjen. "Ja, og jeg er ikke så helt sikker, hva paven angår . . ."

Et av de mest brennende spørsmål for mange i kirken i kjølvannet av Det 2. Vatikankonsil har vært om kirken fremdeles lærer det den lærte før konsilet. Teologisk sett er dette et meget komplisert spørsmål. "Here below, to live is to change," sa kardinal Newman, og man kan godt hevde at hvis kirken alltid egentlig skal forkynne den samme lære, er den nødt til å forandre formuleringene. Men hvor langt kan denne prosessen gå? Kan kirken kanskje komme til å oppgi sin egen identitet ved å forandre liturgien og

forkynnelsen, slik erkebiskop Lefèbvre påstod?

Det er ingen hemmelighet at pave Johannes Paul II er opptatt av å styrke den katolske identitet, noe som utvilsomt er en sentral oppgave for kirken. Den universelle katekismen som nå foreligger, er en frukt av pavens ønske om å fremstille - så tydelig som mulig - hva den katolske kirke lærer.

Man kan si mye positivt om denne katekismen. Den har en sterk konsentrasjon om det bibelske budskap og er dypt forankret i kirkefedrenes tankegang. Den er opptatt av menneskets kall til å søke Gud i bønn og handling. Hovedredaktøren, biskop Christoph Schönborn (en dominikanerpater som mistet sitt 'von' da han ble hjelpebiskop, da adelige titler ikke lenger brukes i Østerrike), er en meget kompetent teolog som tilhører gruppen omkring tidsskriftet "Communio".

Boken bærer tydelig preg av hans vennskap med teologene Hans Urs von Balthasar og Joseph Ratzinger, Troskongregasjonens formann.

Verdenskatekismen har fått ros ("Endelig vet vi hva vi skal tro," sa en prest til meg) og ris ("Konsilets ånd er

forrådt," osv.). Det er sikkert plass for begge reaksjoner. Problemet er imidlertid et annet. Trengte vi virkelig en slik bok?

Verdenskatekismen sier ikke noe nytt. Det var heller ikke dens oppgave. Den bare forteller, i en temmelig systematisk form, noe vi allerede visste, eller i det minste skulle ha visst. De som kjenner sin Bibel, og har lyttet oppmerksomt til søndagsprekener, vil ikke finne noe som egentlig kan overraske dem i denne boken. Og der hvor teologien er i utvikling, kan man slett ikke regne med at en offisiell tekst skal ta stilling til de aktuelle spørsmål. Det er ikke engang ønskelig.

Verdenskatekismen er blitt en overraskende bestselger. Betyr det at de som kjøper sin litteratur på verdens flyplasser og og den lokale Narvesen, er blitt dypt interessert i religiøse spørsmål? Det er kanskje ikke så sikkert. Salgsrekordene sier lite om hvor mye en slik bok faktisk blir lest.

Det er vanskelig for denne anmelder å si noe imot katekismen. Man kunne kanskje ønsket det ene eller andre formulert på en annen måte, men boken inneholder ikke noe jeg er uenig i. Men nettopp av den grunn er det vanskelig å anbefale den. Boken er simpelthen unødvendig, og man skulle kanskje spare pengene med mindre man har tenkt å friske opp fransken sin?

(Katekismen finnes på spansk og tysk og kommer på engelsk først på nyåret. St.Olav Forlag regner med å ha en norsk utgave ferdig i løpet av 1994. Red.)

her, "selv ingen dårlig katekismeforfatter", i sin tid sa: "De lærere er de beste og mønstre for sin stand som makter å fremlegge katekismen vel. . . men slike lærere er sjeldne fugler. For det ligger hverken stor ære eller utvendig stas i den slags virksomhet, men den er et stort gode og i seg selv den beste preken, for i slik lære ligger samlet og kort fortalt hele Skriften."

En krevende bok

Verdenskatekismen er, ifølge den tyske pastoralteologen Dieter Emeis, en "imponerende materialsamling" som formidler rikdommen i de kirkelige tradisjoner. Men de enkelte tradisjonselementer presenteres ikke i sin historiske sammenheng, og katekismen forutsetter god innsikt både i kirke- og teologihistorie.

Katekismen er "hverken reaksjonær eller progressiv", men viser en kirke i stadig historisk forandring. Den er ikke like nyttig for alle lokalkirker, siden "problem-

bevisstheten" når det gjelder teologiske spørsmål, er kommet lenger noen steder enn andre. Man merker innflytelse fra dialogen med østkirken, men "finner knapt spor etter dialogen med reformasjonskirken", det gjør katekismens begrensninger spesielt synlige. De læremessige utsagn presenteres stort sett slik at man knapt aner noe erfaringsgrunnlag. Språklig sett er verdenskatekismen "ikke en bok for det alminnelige Gudsfolket," konkluderer Emeis.

KNA

Kommentar til Janne Haaland Matlarys artikkel i St.Olav 7/8.

I artikkelen "Hvordan virke i det post-moderne samfunn" setter Janne Haaland Matlary spørsmålsteget ved en demokratisk prosedyre, dvs. flertallsbeslutninger, som grunnlag for vedtakelse av et samfunns rettsregler, og denne prosedyres forhold til etiske eller normative bindinger for rettsreglens innhold. Hun viser til encyklikaen *Centesimus annus*, og det er fristende for meg å markere enighet med hennes standpunkter ved å sitere et annet avsnitt fra encyklikaen: "Visse krav som oppstår i et samfunn undersøkes ikke alltid i overensstemmelse med rettferdighetens og moralens kriterier men snarere på grunnlag av styrken til velger- og finansgrupper som støtter dem, noe som fører til en karikatur av demokratiet." (*Lommeutgaven "Centesimus annus - 100 år katolsk sosiallære", utgitt av Kommisjonen for rettferdighet og fred, s.14.*)

Menneskets verdighet

Så spør Haaland Matlary: "Hvordan og i hvilken grad kan kristne bidra til å gjennomføre en 'minimumsetikk' i det post-kristne samfunn." Ett svar finnes allerede i encyklikaen (op.cit.): "Kirkens bidrag til politikken er dens syn på menneskets verdighet."

Jeg vil mene at vi som kristne er forpliktet til å si fra, til å gjøre kirkens syn på menneskets verdighet kjent for de myndigheter som

beslutter hvilke rettsregler samfunnet skal etterleve. Å si fra til myndighetene er blant de oppgaver Norges Katolske Kvinneforbund (NKKF) har påtatt seg på vegne av katolske kvinner. I forbundets lover er det nedfelt i formålsparagrafen at NKKF skal samarbeide med andre lands kvinneforbund og gjennom WUCWO (Verdensunionen av katolske kvinneorganisasjoner) for å støtte/styrke katolske kvinners *innflytelse* og *innsats* (min understrekning), også i andre land og internasjonalt.

I erkjennelsen av denne oppgaven er NKKF etter anmodning blitt høringsinstans for departementenes utredninger og lovforslag, og vi har bl.a. gitt en uttalelse om den katolske kirkes syn på bioetikk og gen-teknologi. Vi har bedt den norske regjering ta opp voldtekt av kvinner som del av krigføringen i Bosnia-Hercegovina i internasjonale fora og medvirke til fordømmelse av denne praksis. Vi vil fortsette med å la katolske kvinners røst høres når vi mener det er grunn til å si fra om faren for at grunnleggende etiske og moralske prinsipper er i fare for å bli oversett eller motarbeidet gjennom de forslag som legges frem for vårt lands besluttede myndigheter.

Normene og "de etiske paradokser"

Men - vår kristne katolske kirkes

etiske normer innebærer også paradokser. Ett eksempel: I den debatt som NKKF har ført om abortspørsmålet (i St. Olav Tidsskrift og i NKKF-nytt), har vi forsøkt å forene absolutte standpunkter som innebærer å ta avstand fra å tillate abort, med nødvendigheten av å vise kristen barmhjertighet og pastoral omsorg for et ulykkelig medlem som f.eks. ikke ser seg i stand til å bære frem et barn som er resultat av en voldtekt.

Sammenheng og konsekvens

Dette 'problemet', som jeg kaller et paradoks, vil vi finne i forbindelse med alle sanksjoner overfor lovbrudd - hvordan vil den kristne etikks barmhjertighetslære slå ut overfor lovbrøtteren? Dersom vi kristne skal gå ut og forkynde kirkens syn på menneskets verdighet, bør vi ha klart for oss hvordan vi stiller oss til de etiske paradokser.

Uten å ha et standpunkt til de spørsmål som legitimt kan stilles til oss om sammenheng og konsekvens, kan vi ikke opptre med full ærlighet og autoritet. Kanskje kirken først bør anstrenge seg for å finne fullgyldige forklaringer, f. eks. på den logikk som tilsier at det å ta liv i krig fordømmes mindre strengt enn å ta livet av et ufødt foster?

Rønnaug Aaberg Andresen

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3, Tlf.: 22 69 30 15/60 43 51

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

SATS + PASTE AS

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: 22 30 04 16 – 22 30 84 53

22 Liturgisk kalender

OKTOBER

16. Hedvig, nonne, eller Margarete Maria Alacoque, jomfru, eller jomfru Marias lørdagsmesse. Rom 4,13.16-18, Luk 12,8-12 (Norske Tidebønner - uke 1)
17. **29. søndag i kirkeåret** Jes 45,1.4-6, 1 Tess 1,1-5b, Matt 22,15-21
18. Lukas, evangelist. 2 Tim 4,10-17, Luk 10,1-9
19. Johannes av Brébeuf og lidelsesfeller, martyrer, eller Paulus av Korset. Rom 5,12.15.17.-19. 20-21. Luk 12,35-38
20. Rom 6,12-18, Luk 12,39-48
21. Rom 6,19-23, Luk 12,49-53
22. Rom 7,18-25, Luk 12,54-59
23. Johannes av Capestrano, prest, eller jomfru Marias lørdagsmesse. Rom 8,1-11, Luk 13.1-9 (Norske Tidebønner - uke 2)
24. **33. søndag i kirkeåret** 2. Mos 22,21-27, 1 Tess 1,5-10, Matt 22,34-40
25. Rom 8,12-17, Luk 13,10-17
26. Rom 8,18-25, Luk 13,18-21
27. Rom 8,26-30, Luk 13,22-30
28. Simon og Judas, apostler. Ef 2,19-22, Luk 6,12-16
29. Rom 9.1-5, Luk 14.1-6
30. Jomfru Marias lørdagsmesse, Rom 11,1-2.11-12.25-29,

Luk 14,1.7-11

(Norske Tidebønner - uke 3)

31. søndag i kirkeåret

Mal 1.14-2,2.8-10, 1 Tess 2,7-9.13, Matt 23,1-12

NOVEMBER

1. Allehelgensdag. Åp 7, 2-4.9-14, 1 Joh 3.1-3, Matt 5,1-12
2. Allesjeldersdag. 2 Makk 12,43-45, Joh 6,37-40
3. Martin av Porres, legbror. Rom 13,8-10, Luk 14,25-33
4. Karl Borromeus, biskop. Rom 14,7-12, Luk 15,1-10
5. Rom 15,14-12, Luk 16,1-8
6. Jomfru Marias lørdagsmesse. Rom 16,3-9.16.22-27, Luk 16,9-15 (Norske Tidebønner - uke 4)
7. **32. søndag i kirkeåret** Visd 6,12-16, 1 Tess 4,13-18. el. 4,13-14, Matt 25,1-13
8. Visd 1.1-7, Luk 17,1-6
9. Laterankirkens vigselfest. Esek 47,1-2.8-9.12, 1 Kor 3, 9-11.16-17, Joh 2,13-22
10. Leo den Store, pave og kirkelærer. Visd 6.1-11, Luk 17,11-19

Er det noen som har
**gamle, evt. innbundne
årganger av St.Olav**
(og med gamle mener vi før
1940)
**som de kunne tenke seg å
selge?**

Kontakt **St.Olavs ekspedisjon,**
tel. 22 20 72 26

*P*avens anliggender for bønnens apostolat i oktober:

At ny-evangeliseringen må understreke trofasthet mot kirkens lære, også dens sosiallære.

At dialogen mellom muslimer og kristne uhindret må gjøre fremskritt overalt.

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 22 15 54 26/22 15 56 06

Neste nummer utgis 9. november. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Liv Greni

Brian McNeil c.r.v.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

BOKHANDEL A·S

AKERSVEIEN 14
N-0177 OSLO

TLF. 22 20 72 48

FAX. 22 36 02 63

Åpningstider:

Mand.–fred.

9.30–17.00

Torsd. 09.30–17.30

Lørd. 10.00–14.00

VELKOMMEN TIL EN RIK OG GOD BOKHØST

Joseph Ratzinger: **Innføring i kristendommen.** Boken taler direkte til nåtidens mennesker. Ratzinger ser den kristne tro som en mulighet til å være sant menneske i en komplisert verden, kr. 180,—.

Kunsten å eldes uten å bli gammel, ført i pennen av en 87 år gammel nonne fra Lunden kloster, kr. 160,—.

Filokalia, et lite utdrag av den mest leste bok i religiøs, russisk kultur, kr. 160,—.

Messeboken for barn, i tillegg til å være en messebok, inneholder boken også en veiledning om skriftemål og et lite kapittel om bønner, kr. 90,—.

Catharina Broome: 4. opplag. **Katolicismen.** Kyrkan - Läran - Missionen, gir et begrep om katolsk trosliv, og den sosiale virkelighet som kirken også er, kr. 245,—.

Krybbefigurene stilles ut i begynnelsen av november. Vi har nydelige kvalitetsfigurer og du kan samle, dvs. kjøpe en figur av gangen.

Weekend for konfirmantlærere, lærere på ungdomsskoletrinnet og ungdomsledere

Kateketisk Senter i samarbeid med UNKF innbyr til weekend på Mariaholm 19.-21. november 1993.

På weekenden vil vi ta for oss ungdommens miljø og forsøke å finne ut hvordan vi kan oppnå kontakt med de unge for bedre å kunne kommunisere med dem. Prester som driver konfirmasjonsundervisning er spesielt innbudt.

Påmeldingsfrist 9. november. Nærmere opplysninger:

Kateketisk Senter, Akersvn. 14, 0177 Oslo. Tel. 22 20 72 48

Husk høringen
tirsdag 19. oktober,
kl. 19.00-22.00 i

St.Hallvard kirke,
Enerhauggt. 4, Oslo, om
**Mennesket og bioteknologien -
hvorfor trenger vi
absolutte grenser?**

Blikk
på tiden

Litt om partnerskapsloven

De som har fulgt med i debatten blant kristne i Norge om lovforslaget som skulle åpne for registrering av homofile partnerskap på en måte analog med registreringen av heteroseksuelle partnerskap i ekteskapet, har kanskje trodd at det hele dreide seg om et *etisk* spørsmål. Hvordan skulle kristne vurdere homofile partnerskap? Og hvordan skulle en stat med en grunnlovsmessig forankring i den lutherske bekjennelse se på slike partnerskap?

Da så Stortinget vedtok partnerskapsloven, kunne man fortsatt få inntrykk av at dette var et *etisk* valg, dvs. at Stortinget hadde sagt ja til en *etisk* vurdering av homofili. Kanskje de var blitt overbevist av de teologer som argumenterer at når Bibelen taler om Sodom, og Paulus skriver til romerne, da siktet Den Hellige Ånd mot noe annet enn det vi i dag kaller for homofili? Slik ville de ha et grunnlag for å avvise protestantiske argumenter basert på Bibelens ord.

Eller kanskje de var blitt overbevist av de homofile selv som hevder

at deres legning er naturlig? Da ville de ha blitt enige om å avvise det skillet Bispemøtet i Den norske kirke setter mellom 'legning' (som er greit) og handlinger (som er synd). Og en slik argumentasjon ut fra naturen kunne også avvise den katolske bruk av naturloven som et argument mot homofili.

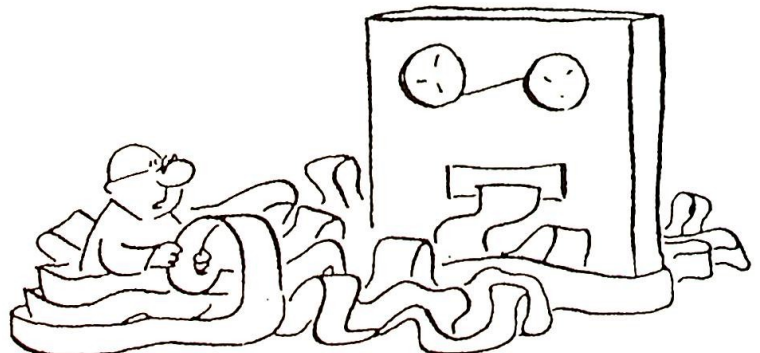
Eller kanskje de hadde fordypet seg litt i Sappfos dikt eller i Benjamin Brittens musikk (f.eks. hans "Michelangelo Sonnets") og konkludert med at slike *universelt* gyldige uttrykk for mellommenneskelig kjærlighet viser at det egentlig ikke er noen vesentlig forskjell mellom hetero- og homofile forhold?

Hadde Stortinget virkelig argumentert slik, da kunne visse kristne kretser ha rett i sin antagelse at noe epokegjørende hadde skjedd. Stortinget ville i et viktig spørsmål bevisst ha tatt avstand fra den tradisjonelle kristne etikken. (Det ville i så fall ikke vært første gang - det skjedde med abortloven).

Det som skjedde, var noe helt annet. Noe som er meget mer alvorlig. Leser man Barne- og familiedepartementets høringsnotat av 6. juli 1992 om partnerskapsloven, ser man at dets grunnlag overhodet *ikke* er etisk. Teksten siterer (s. 48) den finske familiekommissjonen som sier: "Ekteskapslovens lovmessige regulering forsøker ikke lenger å opprettholde bestemte etiske eller moralske holdninger, men hensikten er å løse de praktiske spørsmålene som oppstår under forholdets varighet. Derfor kan man ikke se etiske eller religiøse hindringer for at partnerskap mellom personer av samme kjønn reguleres og at man da tar opp løsninger som ligner løsninger tatt opp i ekteskapsloven."

Er ikke dette mere tankevekkende enn om Stortinget bare hadde valgt én mulig posisjon blant de meninger som finnes i kirken?

Pastor Invisibilis

Jeg ser du har tenkt en del på dette her. . .